

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta filozofická

Bakalářská práce

Řád maltézských rytířů ve Strakonících

Jana Hubrová

Plzeň 2013

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta filozofická

Katedra filozofie

Studijní program Humanitní studia

Studijní obor Humanistika

Bakalářská práce

Řád maltézských rytířů ve Strakoncích

Jana Hubrová

Vedoucí práce:

Mgr. et Bc. Dagmar Demjančuková, Csc.

Katedra filozofie

Fakulta filozofická Západočeské univerzity v Plzni

Plzeň 2013

Obsah

1. Úvod	1
2. Vznik rytířských řádů	2
3. Vznik řádu a jeho stručná historie.....	4
3.1 Prvopočátek v Jeruzalémě.....	4
3.2 Cesta od špitálního řádu k řádu rytířskému	5
3.3 Řádový život a jeho organizace	6
3.4 Obsazení Jeruzalémského království.....	8
3.5 Růst řádu v Evropě	9
3.6 Rhodos, nové sídlo řádu	10
3.7 Turecká expanze neustává	11
3.8 Nové sídlo na Maltě	12
3.9 Velká francouzská revoluce a ruské velkopřevorství	13
4. Řád maltézských rytířů v Čechách	16
4.1 Období 12.–15. století.....	16
4.2 Období 16.–18. století.....	18
4.3 Od 19. století do současnosti	18
5. Řád maltézských rytířů ve Strakoncích	21
5.1 Vznik Strakonice a počátek rodu Bavorů	21
5.2 Období výstavby hradu a prvního převora	23
5.3 Konec vlády Bavorů a nástup Johanitů	25
5.4 Přesun velkopřevorství do Strakonice	27
5.5 Velkopřevorem Jan ze Švamberka	31
5.6 Vláda Jana z Rožmberka	33
5.7 Konec strakonického velkopřevorství	35
5.8 17. století a otázka náboženské tolerance.....	36
5.9 Švédská okupace	38
5.10 Období po bitvě na Bílé hoře	39
5.11 Počátek úpadku maltézského řádu	41
5.12 Období 18.–19. století a zrušení jezuitského řádu.....	44
5.13 20. století.....	46
6. Závěr	49
7. Seznam použité literatury a pramenů.....	1

8. Resume	3
9. Přílohy	4

1. Úvod

Téma mé bakalářské práce se nazývá Řád maltézských rytířů ve Strakonících. Myslím si, že maltézský řád je ve světě stále populární zejména díky své humanitární činnosti, proto stojí za to, se tomuto tématu blíže věnovat.

Danou problematiku jsem si zvolila vzhledem ke svému rodnému bydlišti ve Strakonících. Delší čas se zajímám o historii města, s níž je právě maltézských řád úzce spojen. Hlavním cílem práce bylo zmapování jeho působení ve městě. Během zpracování práce jsem zjistila, že ve většině dostupné literatury se nacházejí takřka totožné informace, které příliš nesahají do hloubky a přibližují činnost řádu především v zahraničí, Čechám není věnována téměř žádná pozornost. Zejména strakonické komendě, která hrála v české historii řádu po dlouhou dobu důležitou roli, se nevěnuje příliš prostoru. Doposud nebyla zpracována žádná kniha, která by se zabývala výhradně problematikou místní komendy, proto je cílem mojí práce shromáždit co nejvíce informací, týkajících se zdejšího města a johanitů.

Ve druhé kapitole jsem stručně shrnula řeholnický život a z něj vyplývající vznik rytířských řádů. V následující kapitole jsem se věnovala obecné řádové historii. Snažila jsem se stručně nastínit více než devítisetletou existenci řádu ve světě. Ve třetí kapitole jsem zmínila obecné informace týkající se řádu na našem území od jeho příchodu až do současnosti. Zbývá část práce pojednává výhradně o působnosti johanitů ve Strakonících. Na konci textu je zařazeno několik obrazových příloh.

K práci jsem využila relevantní tištěné zdroje, částečně jsem čerpala ze zdrojů p. Ondřeje Fibicha, básníka a majitele antikvariátu na Strakonickém hradě, který se o činnost řádu zajímá řadu let. Internetové zdroje jsem ke zpracování použila pouze dvakrát, a to oficiální stránku Českého velkopřevorství pro zjištění aktuálních informací o řádu.

2. Vznik rytířských řádů

Prvopočátek vzniku rytířských řádů můžeme hledat u řeholnického způsobu života, ve kterém bylo hlavním životním cílem čistý způsob života a přiblížení se Bohu. Přestože byli křesťané pronásledováni, víru v Boha si zachovali. Náplní jejich života byla askeze, pomoc druhým a dodržování Božích zákonů. Hlavně pomoc druhým a život v souladu s Bohem je později typický i pro rytířské řády, zejména pro řád maltézský.

Počet řeholníků stále narůstal, a proto bylo nutné vytvořit pravidla. Prvním, kdo podle legendy vytvořil první řeholi, byl sv. Pachomius, a to ve 4. století. Zavazovala řeholníky k poslušnosti vůči představenému. Sv. Pachomius nechal také vystavět první klášter, v němž žili mniši společným životem. Velkou osobností v řeholním životě je i sv. Augustin, jehož řehole je až dodnes užívána mnohými kněžskými i rytířskými řády, mezi ně se řadí i řád maltézských rytířů, který ještě částečně čerpá z řehole sv. Benedikta. Velký zvrat nastal během 6.–7. století, kdy do klášterů odcházely masy mužů a žen, počet byl tak veliký, že papež Řehoř Veliký nařídil přísnější výběr adeptů pro přijetí. Postupem času mnišství spíše upadalo a některé řeholnické instituce zanikaly, či se například měnily na rytířské řády.¹

Počátek řeholnictví v českých zemích je datován v poslední třetině 10. století, tedy v raném středověku. Tato doba byla ve znamení šíření křesťanství, doposud v Čechách převládalo pohanství. Roku 973 byla na Pražském Hradě u kostela sv. Jiří zřízena nejstarší řeholní instituce vůbec – klášter benediktinek. Prvními členkami byly řeholnice z Říma, které záhy přijímaly i příslušnice českých panovnických a velmožských rodin. Jejich hlavním úkolem bylo šíření křesťanství. Ve 12. století se v Čechách objevovaly i komendy rytířských řádů.²

Díky dobré komunikaci s ostatními konventy ve světě docházelo v Čechách k rychlému rozvoji křesťanství, proudily sem nejnovější světové reformní myšlenky a kulturní směry. Církev se také začala emancipovat a osvobozovat z područí feudálního života.

Ve 13. století dochází k největšímu rozmachu řeholních institucí. V této době také u nás nastává rozvoj řehole rytířské, a to hlavně v důsledku křížových výprav. Současně s nimi přichází do Čech i řády křížovnické, nejznámější je právě řád sv. Jana

¹ BUBEN, Milan. *Encyklopedie řádů, kongregací a řeholních společností katolické církve v českých zemích*. s. 10–21.

² JIRÁSKO, Luděk. *Církevní řády a kongregace v zemích českých*. s. 7–8.

Jeruzalémského. Po johanitech se objevuje řád německých rytířů a templářský řád. Křížovnické řády mají zásluhu i na rozvoji městského špitálnictví.³ Podrobnější proměna johanitů z řeholníků na rytířský řád je popsána v kapitole Vznik řádu a jeho stručná historie.

³ tamtéž. s. 9–10.

3. Vznik řádu a jeho stručná historie

3.1 Prvopočátek v Jeruzalémě

V dnešní době již nejsou žádné pochybnosti o tom, že řád svatého Jana Jeruzalémského je nejstarším z rytířských řádů v křesťanských dějinách.⁴ A zároveň i jediným vojenským řádem, jehož historická kontinuita nebyla nikdy přerušena.⁵ Ovšem přesné datum jeho vzniku je těžké určit, počátky působnosti řádu sahají mimořádně hluboko.

V druhé polovině 2. století po Kristu za vlády Marka Aurelia dochází ke konsolidaci a rozkvětu východořímských provincií. Právě do Jeruzaléma začínají mířit tisíce poutníků, s čímž přichází stavební a hospodářský růst oblasti, do země proudí kupci především z Janova a Benátek. V důsledku přívalu nových, přechodných či stálých obyvatel bylo nutné zajistit opatření pro bezpečný život obyvatel. K tomu nemalou měrou přispěl ubytovací, stravovací a v neposlední řadě i lékařský dům s kostelem Panny Marie, první zmínky o něm se objevují v r. 603 a právě zde započal svou činnosti pozdější řád svatého Jana Jeruzalémského. Dům, do té doby skromný a nevelký, převzali roku 1048 kupci z italského Amalfí, přebudovali, zmodernizovali a připojili k němu nově vysvěcený kostel sv. Jana Almužníka. Celý komplex se začal nazývat *sacra domus hospitalis*.⁶

Ovšem o období mezi lety 603 až 1048 nejsou takřka žádné zprávy, přestože je toto období pro vývoj východořímských provincií zásadní, a to zejména kvůli tomu, že v 7. století vstupuje do světových dějin islám, který natrvalo ovlivnil celosvětové dějiny. Roku 632 po nástupu chalífy Abú Bakra nastalo období výbojů a expanze islámu. Hlavními cíli arabské expanze byla Palestina a Sýrie. V polovině 8. století převzali vládu nad islámským světem Abásovci a centrum svého působení založili v Bagdádu. V 11. století ovládli seldžučtí Turci islámskou říši a pronikli do Sýrie a Palestiny, kterou tím ztratili egyptští Fátimovci. Tato událost se stala jedním z hlavních důvodů následné série křížových výprav a expanze Evropy na Přední Východ.⁷

Vzrůstající obavy mezi křesťany volaly po křesťanské sounáležitosti a pomoci Evropy. První záchranné výpravy křesťané podnikali do Itálie k papeži Řehoři VII.

⁴ POŘÍZKA, Jiří. *Řád maltézských rytířů: z Palestiny na Via Condotti*. s. 15.

⁵ BUBEN, Milan. *Encyklopedie řádů, kongregací a řeholních společností katolické církve v českých zemích*. s. 29.

⁶ POŘÍZKA, Jiří. *Řád maltézských rytířů: z Palestiny na Via Condotti*. s. 15–16.

⁷ tamtéž. s. 16–17.

Pohnutky k vyvolání 1. křížové výpravy nebyly tedy jen politické a náboženské, ale velkou roli sehrála i persekuce a šikanování křesťanských poutníků. Šikana a omezování se dotklo i působnosti jeruzalémských poutníků včetně činnosti jejich hospicu. Roku 1078 došlo v Jeruzalémě ke zpětnému převzetí moci Fátimovci, ale rozhořčení a strach křesťanů nezeslábl, proto nezankl ani důvod ke konání 1. křížové výpravy, jež byla vyhlášena papežem Urbanem II. dne 27. listopadu 1095. Její počátek je datován na 7. června 1099, kdy vojska stanula před mohutnými hradbami Jeruzaléma. 14. července 1099 započal útok na město, jež bylo dobyto příštího dne ráno. Vojenská posádka i část obyvatelstva byla povražďena a město vypleněno.⁸

Údiv křížáckých bojovníků vzbudil fungující a dobře organizovaný špitál poblíž Svatého hrobu spravovaný neformálním křesťanským bratrstvem. Nadvládu nad Jeruzalémem získal Godefroi z Bouillonu, který přijal titul „ochránce Svatého hrobu“.⁹

3.2 Cesta od špitálního řádu k řádu rytířskému

Po dobytí Jeruzaléma získal špitál na vážnosti a stal se místem křesťanské pomoci. Mezi ošetřovanými byli i rytíři a významní velitelé, někteří z nich již nemohli pokračovat ve vojenské kariéře, a tak se stali členy neformálního křesťanského bratrstva. Změna skladby bratrstva měla do budoucna zásadní vliv na jeho fungování. V jeho čele nově stanul provensálský šlechtit Gérard Tunc, což byl člen družiny Balduina z Bouillonu nástupce trůnu do smrti Godefroie z Bouillonu. Jelikož byl Gérard rytířem i organizační změny v bratrstvu směřovaly tímto směrem. Z laického špitálního bratrstva vytvořil nové společenství, které přijalo za svou řeholi sv. Augustina. Nechal opravit kostel v sousedství špitálu, který byl nově vysvěcen sv. Jan Křtiteli, patronu bratrstva. Právě po Jana Křtiteli bylo bratrstvo nazýváno špitálníky svatého Jana Křtitele, zkráceně johanité.¹⁰ „Později v úředních dokumentech označování jako Fratres hospitalarii s. Johannis B. Hierosolymatani tedy Špitální bratři sv. Jana Křtitele Jeruzalémského.“¹¹ Bratrstvo bylo oficiálně potvrzeno bulou papeže Pascala II. dne 15. února 1113. Díky bule bylo bratrstvo pod ochrannou Svatého stolce, ale zároveň mu bylo zaručeno právo volného výběru nástupců bez vměšování církevních či světských

⁸ tamtéž, s. 17–18.

⁹ tamtéž, s. 18–19.

¹⁰ tamtéž, s. 19–20.

¹¹ tamtéž, s. 20.

autorit. Od tohoto data se uvádí oficiální vznik samostatného exemptního církevního řádu, který vynikal nejen na poli špitálních, ale zároveň stoupala i jeho politická moc.¹²

V roce 1118 umírá Balduin I., na trůnu jej stíhá jeho bratranec Balduin z Le Bourgu, hrabě z Edessy, jenž byl stejně jako jeho strýc výborný stratég a bojovník. Po smrti Gérarda nastupuje do čela řádu francouzský šlechtic Frá. Raymond de Puy. Stejně jako Gérard i on přijal titul mistr, což dokazuje změnu funkce řádu. Po nástupu Balduina II. na trůn roste bojová aktivita území, řád se proto přizpůsobuje a stává se rytířským řádem, to znamená, že posiluje svou funkci bojovou a obrannou.¹³ „Úplná transformace řádu zahrnující období od roku 1124 až do roku 1136 nebyla jednoduchou záležitostí. Bylo nutné vytvořit nové statuty, organizační zásady a především vojenské řády, které vedle templářských bojových regulí patří k těm nejstarším na světě.“¹⁴ Vojenská povinnost ochrany Božího hrobu byla řádu svěřena nejspíše r. 1120 papežem Kalixtem II. Díky úspěchům vojenských tažení se urychlovala konstituce johanitů v rytířskou organizaci, řádový mistr se stal vojenským velitelem.¹⁵

3.3 Řádový život a jeho organizace

„V této době Frá. Raymond de Puy ustanovil řádové znamení, bílý osmihrotý kříž na levém rameni černého pláště a bílý břevnový kříž na červeném bojovém kabátci.“¹⁶ Rytířem se mohl stát pouze prověřený příslušník šlechtického původu. Rytíř nebyl jen vojákem, ale také řeholníkem, jímž se stal po složení řeholního slibu poslušnosti, jako řeholník nosil černý plášť. Rytíř skládal tři sliby, slib poslušnosti,¹⁷ slib chudoby, ve kterém se nezavazoval k tomu, že se stane nemajetným, ale jeho nabytý majetek, se stal majetkem řádu, ten ovšem musel rytíři zajistit dostatečnou výživu. Po smrti rytíře připadl automaticky všechen jeho majetek řádu.¹⁸ Ke slibu poslušnosti a chudoby přibýlo také příkázání nevstupovat do manželského svazku.¹⁹ Dále do řádu patřili kněží, jež nosívali podobný oděv jako řeholníci, služební bratři a řádový žoldněři, kteří nosili

¹² tamtéž, s. 21.

¹³ tamtéž, s. 21.

¹⁴ tamtéž, s. 21.

¹⁵ tamtéž, s. 21 - 22.

¹⁶ tamtéž, s. 22.

¹⁷ tamtéž, s. 22.

¹⁸ LUDIKAR, A. Č. *O řádu Maltánském, se zvláštním zřetelem na Čechy.* s. 286–287.

¹⁹ WALDSTEIN-WARTENBERG, Berthold. *Řád johanitů ve středověku: kulturní dějiny řádu.* s. 28.

hnědý plášť s bílým křížem. V neposlední řadě se začínají objevovat i ženy urozeného původu, zastávají funkci řeholnic či služebných sester ve špitálech.²⁰

Členství v řádu se stávalo prestižní záležitostí a brzy se ujal ve šlechtických rodinách zvyk, zapisovat své členy do řádu v den jejich narození.²¹ Avšak příliv členů do nového mladého řádu byl tak silný, že musela být zavedena omezující opatření pro vzetí nových stoupců. Řád se chtěl vyvarovat přijímání nepovolaných členů. V komunitě se dbalo na přísné podržování disciplíny, její porušení bylo trestáno vězením či vyloučením z řádu.²² Řád se v té době řídil dvěma základními hesly, a to *PRO FIDE* (Pro víru) a *DEFENSIO FIDEI ET OBSEQUIUM PAUPERUM* (Obrana víry a služba chudým).²³

Pro dnešního člověka je spojení mnicha a bojovníka nepředstavitelné, ale v tehdejší době lidé zastávali názor, že násilí je nezbytné k udržení spravedlnosti či k vynucení míru. V období prvních kruciát se na muslimy pohlíželo jako na *summa culpabilis*, „největší hříšníky“ z celého lidstva. Masakrování hříšníků a nevěřících se bralo spíše jako „akt lásky“.²⁴ Řád si ovšem nedával za cíl šíření víry, to podle něj bylo v moci jiných řádů, sám chtěl pouze podporovat praktický výkon náboženské víry.²⁵ Dále měl velkou zásluhu na šíření středověkých myšlenek rytířství, mezi něž se řadila humanitární obroda, právo, spravedlnost, láska a ušlechtilost ducha.²⁶

Díky pozornosti příznivců a vlastním úspěchům budoval řád vlastní hrady a opevnění, pro lepší organizaci majetku byly zřízeny tzv. preceptorie, později komendy či komturie, které spravovaly špitály, kláštery, školy, pozemky a další majetek. Dále rozšiřoval špitály, kde byli nově zaměstnáváni i židovští a muslimští lékaři, jelikož měli zkušenosti s exotickými chorobami, ať už to byla malárie, pohlavních choroby nebo lepra.²⁷ Není zcela jasné, kdy začali johanité zakládat špitály i v Evropě, ale nejspíše byl první špitál vybudován severně od Alp v Utrechtu roku 1122. V Evropě také rozšiřovali majetek, opatrovali peníze a získávali nové muže pro službu ve Svaté zemi.²⁸ V neposlední řadě posilovali politickou moc v zámoří i v Evropě.²⁹

²⁰ POŘÍZKA, Jiří. *Řád maltézských rytířů: z Palestiny na Via Condotti*. s. 22.

²¹ MAUROIS, André. *Malta a řád sv. Jana Jeruzalémského*. s. 3.

²² WALDSTEIN-WARTENBERG, Berthold. *Řád johanitů ve středověku: kulturní dějiny řádu*. s. 28–29.

²³ BUBEN, Milan. *Suverénní řád maltézských rytířů v historii a současnosti*. s. 8.

²⁴ NICOLLE, David. *Rytíři řádu johanitů*. s. 6.

²⁵ BUBEN, Milan. *Suverénní řád maltézských rytířů v historii a současnosti*. s. 8.

²⁶ SKŘIVÁNEK, František. *Rytíři svatého Jana Jeruzalémského u nás*. s. 25.

²⁷ POŘÍZKA, Jiří. *Řád maltézských rytířů: z Palestiny na Via Condotti*. s. 22–23.

²⁸ NICOLLE, David. *Rytíři řádu johanitů*. s. 6.

²⁹ POŘÍZKA, Jiří. *Řád maltézských rytířů: z Palestiny na Via Condotti*. s. 23.

Mimo johanitů vznikly i další dva rytířské řády, a to templáři a němečtí rytíři.³⁰ Templáři se zrodili jako francouzský rytířský řád již roku 1119, kdy se zavázali chránit křesťanské poutníky. Papež Innocenc II. potvrdil jejich působnost až roku 1139. Řád německých rytířů byl založen roku 1190 v Akonnu vévodou Fridrichem Švábských a zasáhl až do posledních bojů ve Svaté zemi.³¹

3.4 Obsazení Jeruzalémského království

Roku 1147 se Núruddín zmocnil Damašku a spojil tak syrské vnitrozemí a severní Mezopotámii v jeden stát, tím byla ohrožena existence křižáckých oblastí v zámoří. Vládu nad strategickým Egyptem získal roku 1171 Saláhuddín Júsuf ben Ajjúb – Saladin. Rytířské řády, především johanité a templáři, se sice pokoušeli se Saladinem bojovat, ale díky vzájemným intrikám velkých úspěchů nedosáhli. Roku 1187 Saladin obsadil Jeruzalémské království. Postavila se mu sice doposud největší křesťanská síla čítající okolo 15 000 bojovníků, avšak na 20 000 saladinových mužů nestačila, při bojích byla ztracena i relikvie Svatého kříže.³²

Johanité i templáři se z porážky u Hattínu jen velmi těžce vzpamatovali. Vojenská moc johanitů již nebyla nikdy obnovena v takové síle jako před 2. křížovou výpravou. Mnoho řeholníků odešlo do Evropy, kde rostl vliv řádových komend a začala se psát nová kapitola řádových dějin.

Dobytí Jeruzaléma vyvolalo v křesťanském světě vlnu obav. V únoru 1189 byla na sněmu v Mohuči odsouhlasena třetí křížová výprava, jež měla směřovat proti Saladinovi. Na této výpravě přislíbil svou účast i český kníže Bedřich, ten sice zanedlouho zemřel, ale závazek po něm převzal jeho nástupce Kondrád Ota. České křižácké výpravě velel spolu se strýcem Děpoltem. Ovšem většina českých bojovníků se dobytí Akkonu dne 12. července 1191 nedočkala, zemřela během bojů stejně jako kníže Děpolt. Jeruzalém dobyt nebyl, král Richard Lví srdce uzavřel se Saladinem mír, v němž bylo ustanoveno Saladinovo respektování křesťanů v Jeruzalémě.³³

Čtvrtá křížová výprava byla završena dne 12. dubna 1204 dobytím křesťanského města Konstantinopole. V této době se řád pokoušel nahradit ztracené rytíře, o které přišel v boji.

³⁰ FIBICH, Ondřej. *Rytíři svatého Jana a jejich hrad ve Strakonících*. s. 3.

³¹ POŘÍZKA, Jiří. *Řád maltézských rytířů: z Palestiny na Via Condotti*. s. 24.

³² tamtéž. s. 35–36.

³³ tamtéž. 39–40.

3.5 Růst řádu v Evropě

Členství v řádu se stávalo velmi prestižní záležitostí. Nejvíce se rozrůstaly komendy ve Francii a Itálii, a to v důsledku páté křížové výpravy, kdy pozemky ve Svaté zemi ztrácely na atraktivitě a mnoho urozených lidí se přesouvalo do Evropy. I v Evropě se johanité a templáři zapojili do bojů. Roku 1212 se účastnili rekonkvisty islámských držav na Pyrenejském poloostrově. Po této rekonkvistě začala růst moc johanitů i ve Španělsku, kde se dokonce španělský princ Alfons zřekl nástupnictví na trůn a přidal se k profesním řadovým rytířům.

Velkou ránu utrpěl řád po neúspěšné bitvě u Gazy 18. října 1244, po níž přežilo jen několik málo rytířů a zámožský majetek se ztenčil na minimum. Velmistr řádu Hugues de Revel se vypravil do Evropy, aby získal nové rytíře pro boj, ale mnoho dobrovolníků se mu shromáždit nepodařilo. Roku 1285 přišel řád i o svou nejproslulejší pevnost Margat.

Konec 13. století byl ve znamení dobývání Akkonu, rytíři využili všech svých prostředků, ale Akkon ubránit nedokázali. Dne 18. května 1291 byla pevnost obsazena Saracény. Později se ještě vzdala křesťanská pevnost Tyros a také Bejrút.³⁴

Řádový velmistr se uchýlil s desítkou přeživších rytířů na řádový hrad Kolossi na Kypru, jenž byl jejich základnou již od roku 1210. Roku 1292 byla svolána do Limassolu velká generální kapitula, největší v dějinách řádu, kde se mělo vyřešit budoucí fungování řádu. Na kapitulu se dostavili zástupci všech evropských převorství. Účastníci se shodli na tom, že se pokusí zabránit islámské expanzi do Středozeří, dále si dali za úkol upevnit vnitřní morálku řádu a jasně stanovit své cíle – boj proti nepřátelům víry, péče o křesťanské poutníky, ošetřování nemocných a raněných, pomoc chudým a potřebným. Do posledně zmíněného také patřilo vykupování otroků z muslimského zajetí. V této době vzniká i řádové loďstvo.³⁵

Řád uvažoval o přemístění svého sídla na jiné místo, hlavním důvodem byly vysoké daně od kyperského krále a jeho stálá kontrola nad činností řádu. Stejný problém měl s králem i templářský řád, ten byl ovšem zrušen a johanité zůstali na boj proti králi sami.³⁶ Nutno podotknout, že většinu templářského majetku získali johanité.

³⁴ tamtéž. s. 41–46.

³⁵ tamtéž. s. 47–49.

³⁶ tamtéž. s. 49.

Někteří templářští rytíři uvažovali o vstupu k johanitskému řádu, řádoví představení tuto možnost zamítli.³⁷

3.6 Rhodos, nové sídlo řádu

Dne 15. srpna 1310 řád dobyl hlavní město ostrova Rhodu, pod vedením velmistra Frá. Fulco de Villareta a získal vlastní základnu. Zde se řádu dostalo nového přívlastku „rhodský“. Po dobytí Rhodu vznikl suverénní řádový stát, který si zakládal na neutralitě vůči křesťanským státům a panovníkům. Nový stát a vláda byla brzy uznána většinou zemí křesťanské Evropy. Řád začal přestavovat hrad Kolossi tak, aby vyhovoval i reprezentačním účelům. Dalším krokem bylo upravení přístavu pro potřeby řádové flotily. Avšak nejdůležitějším úkolem zůstalo zajišťování výše zmíněných cílů a získávání finančních prostředků, potřebných k uskutečňování námořních výprav. Největší finance řádu poskytovali panovníci ze Španělska, Itálie a německých zemí. Kvůli rozrůstajícímu se řádu bylo nutné provést organizační změny. Řád byl nově rozdělen do sedmi řádových jazyků, kdy každý jazyk odpovídal mateřské provincii na úrovni převorství či velkopřevorství, ta byla dále rozdělena do menších ekonomických celků, jež se nazývaly bailivy nebo komendy. Čechy se řadily k jazyku německému.³⁸

Na ostrově byl roku 1437 vystavěn špitál dle návrhu Antonia Fluviana, na místě špitálu starého. Nová budova měla dvě lodě, špitál byl mnohem větší a působivější než například velmistřův palác. V dnešní době, se v první lodi nachází Archeologický institut a ve druhé museum.³⁹

Na přelomu 14.–15. století dochází na Předním východě ke vzniku Osmanské říše a její následné evropské expanzi. S velkým prodlením se císař Zikmund rozhodl vyhlásit pátou křížovou výpravu. Evropští panovníci si uvědomovali hrozbu, a proto poskytli bezmála stotisícovou armádu, ta byla drtivě poražena dne 25. září 1396 v bitvě u Nikopole. Turecká expanze směřovala dále do Evropy. Poslední, kdo se bránil, byla Konstantinopol a Rhodos, ani jedno místo se Turkům dobýt nepodařilo. Výsledkem byla mírová smlouva z roku 1407 mezi johanity a egyptským sultánem, obsahovala úmluvu o přítomnosti šesti rytířů v Jeruzalémě za účelem správy křesťanského hospice a péče o poutníky. Dalším bodem úmluvy bylo upravení

³⁷ NICOLLE, David. *Rytíři řádu johanitů*. s. 65–69.

³⁸ POŘÍZKA, Jiří. *Řád maltézských rytířů: z Palestiny na Via Condotti*. s. 47–49.

³⁹ RIEMSCHNEIDER, Margarete. *Ruhmreiches Rhodos*. s. 109–110.

podmínek pro vykupování křesťanských otroků ze zajetí. Zanedlouho se dobré vztahy se sultánem zhoršily. Řád ovšem neměl dostatek finančních prostředků na možnou válku a evropská velkopřevorství byla také finančně vyčerpána. Řádové krizi nepřispěla ani probíhající krize v církvi, jíž sužovalo schizma.⁴⁰

Turecká expanze se znovu rozběhla a Evropa na ni musela začít reagovat, roku 1439 byla na koncilu ve Florencii vyhlášena nová křížová výprava. Avšak Turci byli rychlejší a r. 1440 zaútočili na Rhodos, johanité byli na útok připraveni a osmanskou invazi odrazili. Díky tomuto vítězství získal řád ještě větší prestiž a na ostrov připlouvalo mnoho nových rytířů odhodlaných bojovat ve službách johanitů. Johanité odrazili i útok mamlúků o čtyři roky později. Řád vykazoval největší vojenskou sílu za celou dobu své existence.⁴¹

Roku 1453 přišla další rána pro křesťanskou Evropu, Turci dobyli Konstantinopol a nabrali síly na novou expanzi do Evropy. Postupně dobyli Balkán, Srbsko, Moreyu, Bosnu, Albánii, Moldávii, jižní Itálii a za nedlouho takřka celé Středozemí, jediným místem, které nebylo pod osmanskou nadvládou, byl Rhodos, tzv. „skála křesťanstva“. Turecké vojsko zaútočilo na ostrov opět v květnu, boje trvaly až do června, ale johanité území uhájili. Na oslavu vítězství se v konventuálních chrámu sloužilo slavnostní Te Deum.⁴²

3.7 Turecká expanze neustává

Boje v Evropě neustaly, probíhaly například v Uhrách nebo na Ukrajině, kde turecká armáda dobývala další území. Řád se v té době pokoušel rychle nabrat nové síly pro boj.

Od roku 1504 opět začalo obléhání ostrova Turky. Jejich hlavním cílem nebyla ústřední pevnost, ale menší pevnosti ostrova. Boje na moři trvaly dalších osm let a johanité v nich byli velmi úspěšní. Tureckého trůnu se zmocnil Bajazetův syn Selim I. Selimovo vojsko postupovalo rychle a zanedlouho dobylo i strategický Egypt. Osmanská expanze nebrala konce a celá Evropa se obávala, kde či zda vůbec, se zastaví. Jistou nadějí byla náhlá smrt Selima I., jehož vládu nahradil jeho syn Sulejman II. Sám se sice vojenské činnosti nevěnoval, ale měl okolo sebe mnoho schopných odborníků. Za cíl si vytyčil upevnění severozápadní hranice říše a dosažení

⁴⁰ POŘÍZKA, Jiří. *Řád maltézských rytířů: z Palestiny na Via Condotti*. s. 59–70.

⁴¹ tamtéž. s. 71.

⁴² tamtéž. s. 72–82.

úplné nadvlády nad Středozemím. Sulejman pokračoval v rychlé expanzi, ale uvědomoval si, že klíčovým bodem je zničení Rhodu.⁴³

V polovině roku 1522 zahájil Sulejman přípravy na obléhání Rhodu, nejprve zaslal řádu ultimátum, v němž mu dal na výběr, buď opustí ostrov dobrovolně, nebo se podvolí jeho vládě a může setrvat na ostrově, ale pod osmanskou nadvládou. Pokud si nevybere ani jednu z možností, bude ostrov vojsky zničen. Na toto ultimátum řád neodpověděl, ani jedna z možností pro něj nebyla přípustná. Johanitům nebyla nakloněna ani situace v Evropě. Francie a Španělsko byly ve vzájemném střetu a zbytek evropských zemí byl buďto finančně vyčerpán, nebo řešil své vlastní obranné problémy. Ani papež Hadrián VI. řádu nepomohl a raději své vojsko vyslal do Francie. Johanité, donuceni spoléhat jen na své síly, zahájili přípravu na konflikt. Zpevňovalo se a rozšiřovalo opevnění, přivážely se zásoby potravin.⁴⁴

Souboj trval více než půl roku, ale 24. prosince byli johanité nuceni podepsat kapitulaci a vydat ostrov Sulejmanovi. V následujícím týdnu byly křesťanské kostely přeměněny na mešity.⁴⁵

3.8 Nové sídlo na Maltě

Rytíři se prozatím usadili na Kandii. Roku 1530 udělil císař Karel V. řádu ostrov Malta, kde si mohl zbudovat nové sídlo, hlavním cílem johanitů se nyní stalo vlastní přežití.⁴⁶ Malta měla výbornou strategickou polohu, její členité a strmé pobřeží bylo ideální pro stavbu pevností a přístavů. Jediným problémem byla půda pokrytá ze tří čtvrtin prachem, tudíž naprosto nevhodná k zemědělství. 25. října 1530 se johanité definitivně stali řádem maltézských rytířů.⁴⁷ Nutno podotknout, že císař Karel V., byl sice řádu nakloněn, ale darování Malty bylo promyšleným krokem. Císař měl velké problémy s hájením tohoto území, proto mu připadalo výhodné darovat ostrov rytířům, natolik proslulým zkušenými vojáky a vybaveným loďstvem.⁴⁸ V příloze č. 1 je vyobrazena mapa ostrova.

Maltézským rytířům nebylo dopřáno mnoho let klidu ani na Maltě, turecká expanze neustávala a dalším cílem se stal ostrov Malta. Situace v Evropě případnému válce také

⁴³ tamtéž. s. 85–92.

⁴⁴ tamtéž. s. 92–95.

⁴⁵ tamtéž. s. 116–119.

⁴⁶ tamtéž. s. 94–120.

⁴⁷ tamtéž. s. 122.

⁴⁸ MAUROIS, André. *Malta a řád sv. Jana Jeruzalémského*. s. 4.

nepřála, sužovala ji vzájemné roztříštěnost a protichůdné zájmy států. Rytíři se pomalu připravovali na hrozící útok ze strany Turecka. V polovině května 1565 se začalo turecké vojsko vyloďovat na jižním břehu ostrova. 24. května dal sultán Sulejman rozkaz k prvnímu bombardování pevnosti, převaha muslimského vojska byla obrovská, řád žádal evropské panovníky o pomoc, ale žádné výpomoci se nedočkal. 23. června 1565 byla dobyta pevnost San Elmo. Sulejman stejně jako před 43 lety zaslal velmistřovi kapitulaci, ten ji rezolutně odmítl. Více než dva měsíce nepřijela řádu na pomoc žádná flotila, až když se Evropou roznesla informace o udatnosti rytířů, začaly přijíždět k Maltě první posily. Turecká strana byla ve značné nevýhodě, blížila se zima a nedostatek času jim již nedovolovat návrat do Istambulu, navíc jim docházeli zásoby potravin, v neposlední řadě bylo vojsko postiženo různými chorobami. Johaniité svou pevnost stále bránili, ale potřebné posily ze Syrakus se neblížily. Dne 8. září nastal den „D“. Po zmatených bojích a útocích na obou stranách se turecké vojsko rozhodlo k ústupu a vydalo se i přes nepříznivé podmínky směrem k Istambulu.⁴⁹ Rytíři dokázali ostrov ubránit. Vítězné město Borgu bylo na počest vítězství přejmenováno na Vittoriosa, Vítězná.⁵⁰

Přestože se řád ještě zcela nevzpamatoval z proběhlé bitvy, neváhal se účastnit slavné námořní bitvy u Lepante, kde spolu s Benátkami, Španělskem a papežskými vojsky dne 7. října 1571 definitivně potlačili expanzi Osmanské říše.⁵¹

3.9 Velká francouzská revoluce a ruské velkopřevorství

V 17.–18. století ustaly boje, jak na pevnině, tak na moři. Klid však nenastal, válečné problémy vystřídal vnitřní problémy řádu, spory s papežským stolcem a inkvizičním úřadem.⁵² Úpadek řádu byl zapříčiněn také nastupujícím protestantismem, díky němuž přišel o značnou část majetku v Británii, Skandinávii a Německu.⁵³ Evropské mocnosti již nepotřebovaly vojenskou pomoc řádu, a proto ani neměly důvod ho finančně podporovat, johaniité se tak dostávali do finančních problémů. Ve Francii byl v důsledku revoluce řád dokonce zrušen a jeho majetek zabrán. V té době si nikdo neuměl představit, jak může francouzsko–maltzský spor skončit. Hlavní úkol velmistra

⁴⁹ POŘÍZKA, Jiří. *Řád maltézských rytířů: z Palestiny na Via Condotti*. s. 131–185.

⁵⁰ MAUROIS, André. *Malta a řád sv. Jana Jeruzalémského*. s. 6.

⁵¹ POŘÍZKA, Jiří. *Řád maltézských rytířů: z Palestiny na Via Condotti*. s. 190.

⁵² tamtéž. s. 185 – 197.

⁵³ BUBEN, Milan. *Encyklopedie řádů, kongregací a řeholních společností katolické církve v českých zemích*. s. 36.

Frá. Emmanuela de Rohanna–Polduca bylo najít nové spojence a upevnit vnitřní poměry v řádu.⁵⁴

Důsledkem revoluce byl také zánik tří řádových jazyků, a to Provence, Auvergne a Francie. V té době se jako jediný spojenec ukázalo carské Rusko, velmistr dlouho přemýšlel, zda má tuto nabídku přijmout, nakonec tak učinil. Car Pavel I. Petrovič nabídl řádu pomoc ze dvou hlavních důvodů. Malta byla strategickým místem ve Středozezemním moři a druhým důvodem byl skutečný obdiv k řádu. V lednu 1797 byla mezi řádem a ruským impériem podepsána smlouva o přátelství, navíc došlo ke zřízení nového velkopřevorství v Rusku. Car byl v létě téhož roku povolán protektorem řádu.⁵⁵

Problémy s Francií neustaly. V červnu 1798 proplouvalo loďstvo Napoleona Bonaparte okolo Malty a zastavilo se zde kvůli doplnění zásob vody a potravin. Velmistr zakázal vylodění posádek, hlavně z důvodu nedostatku vody, ale také kvůli křivdě, kterou Napoleon způsobil johanitům zabavením majetku ve Francii. Napoleon výzvu nerespektoval a vylodil se i přes velmistřův zákaz a vyhlásil johanitům válku. Boj trval pouhé tři dny, za drtivou porážku řádu mohla hlavně nepřipravenost vojáků. Kapitulace byla podepsána dne 12. června 1798, na niž chyběl velmistřův podpis, ten byl spolu s konventem vypovězen z ostrova. Velmistřovi se podařilo zachránit řádové cennosti – obraz Panny Marie, trísku Kristova Kříže a ruku sv. Jana Křtitele, ze které však Napoleon ukradl prsten. Ostrov byl vydrancován, majetek zabaven a pacienti vyhnáni z nemocnic.⁵⁶

Někteří ruští představitelé velkopřevorství odvolali velmistra Frá. Emmanuela de Rohanna – Polduca z funkce a novým velmistrem byl jmenován sám car Pavel I., proti jeho jmenování byl i papež, ale po nějaké době volbu schválil.⁵⁷ Proti jmenování nového velmistra se zásadně postavilo také české velkopřevorství, ovšem bezvýsledně.⁵⁸ Dočasným řádovým sídlem se stal Sankt Petěrburg.

Malta byla roku 1800 obsazena Anglií. Pavel I. byl o rok později zavražděn. Jeho nástupce Alexandr I. zachoval náklonnost k řádu, nechal ho pod svou ochranou a navíc mu pomohl vrátit legitimní vládu. Mírová smlouva ze dne 27. března 1802 potvrdila řádu právo na Maltu. Z Ruska mu byly vráceny řádové insignie, ale ne ty nejcennější

⁵⁴ POŘÍZKA, Jiří. *Řád maltézských rytířů: z Palestiny na Via Condotti*. s. 197.

⁵⁵ BUBEN, Milan. *Encyklopedie řádů, kongregací a řeholních společností katolické církve v českých zemích*. s. 36 – 37.

⁵⁶ tamtéž. s. 36 – 37.

⁵⁷ tamtéž. s. 36 – 37.

⁵⁸ POŘÍZKA, Jiří. *Řád maltézských rytířů: z Palestiny na Via Condotti*. s. 201.

relikvie - obraz Panny Marie, tříška z Kristova Kříže a ruka sv. Jana Křtitele. Řád dočasně přesídlil na Sicílii s vidinou brzkého návratu na Maltu. Britové se však Malty nevzdali a ani Vídeňský kongres v roce 1815 nepomohl řádu k navrácení ostrova. Definitivně se řád usadil až roku 1834 v Římě v ulici Via Condotti, kde je jeho centrum dodnes.⁵⁹ „Dnes je jediným suverénním řádem řád maltézských rytířů, který nepodléhá římské Kongregaci pro instituty zasvěceného života, ale výhradně Svatému otci.“⁶⁰ V současnosti je úředním názvem: Suverénní vojenský hospitální řád sv. Jana v Jeruzalémě, na Rhodu a na Maltě.⁶¹

⁵⁹ BUBEN, Milan. *Suverénní řád maltézských rytířů v historii a současnosti*. s. 17–18.

⁶⁰ BUBEN, Milan. *Encyklopedie řádů, kongregací a řeholních společností katolické církve v českých zemích*. s. 19.

⁶¹ *Maltézský řád* [online]. [cit. 2013-04-14]. Dostupné z: <http://www.maltezskyrad.cz/index.html>

4. Řád maltézských rytířů v Čechách

Ve 12. století vládl v českých zemích kníže Vladislav II. Tehdejším olomouckým biskupem byl Jindřich Zdík, který se účastnil i říšského sněmu v Řezně, na němž se jednalo o 2. křížové výpravě. Jindřich Zdík zde přijal účast na misi Bernarda z Clairvaux i pro české země. Vladislav II. s účastí souhlasil a vypravil se s velkým počtem českých a moravských pánů ve vojsku německého krále Konráda II. do Svaté země.⁶² Mezi významnými českými účastníky výpravy byl Kníže Jindřich, bratr Vladislava a Spytihněv, bratranec Vladislava. Později se připojil Konrád III., kníže Vladislav II. a Vladislav Polský. O přesném postupu českých oddílů nejsou dostupné informace. Víme, že české oddíly postupovaly přes Konstantinopol, kde Vladislav složil lenní přísahu, do Malé Asie, kde se účastnili některých bitev. Na zpáteční cestě prošly oddíly přes Nikaeu, Rusko a Polsko. Kníže Vladislav se vrátil roku 1148. Češi se sice neúčastnili žádných velkých bojů, ale jejich vliv nebyl nemalý. Nutno podotknout, že se čeští rytíři nelišili od rytířů německých, italských či francouzských, a to mravy ani mentalitou.⁶³

4.1 Období 12.–15. století

Hlavním popudem pro budoucí příchod rytířů do Čech bylo osobní setkání knížete Vladislava II. a velmistra Raymonda de Puy. Činnost řádu knížete zaujala a rozhodl se, uvést řád do Čech.⁶⁴ O johanity se začala zajímat i jeho manželka Gertruda Babenberská, která později velmi štědře podporovala řádové konventy u nás. Kníže Vladislav II. se netajil tím, že by rád navštívil Jeruzalém, bohužel se mu to nesplnilo, a tak alespoň poskytl řádů finanční prostředky na opravu řádového hradu Crak de Chevalliers. Velmistr Raymond de Puy na znamení vděčnosti věnoval knížeti klíče od tohoto hradu pro případ, že by se do Jeruzaléma skutečně vypravil.⁶⁵

Příchod johanitů do Čech se odehrál mezi lety 1156–1159 a stal se tak po benediktinech, premonstrátech a cisterciácích čtvrtým církevním řádem na našem území. Hlavní podnět pro příchod johanitů vydal roku 1158 vyšehradský probošt a kancléř panovníka Gervasius, který spolu se svým synovcem Martinem věnoval veškerý svůj majetek na vybudování řádové komendy, penězi a hlavně darovaným

⁶² BUBEN, Milan. *Suverénní řád maltézských rytířů v historii a současnosti*. s. 33.

⁶³ POŘÍZKA, Jiří. *Řád maltézských rytířů: z Palestiny na Via Condotti*. s. 28 – 30.

⁶⁴ BUBEN, Milan. *Suverénní řád maltézských rytířů v historii a současnosti*. s. 33.

⁶⁵ POŘÍZKA, Jiří. *Řád maltézských rytířů: z Palestiny na Via Condotti*. s. 26 – 32.

pozemkem přispěl i král Vladislav II. se svou manželkou. Z vybraných peněz se vystavěl Chrám Matky Boží pod řetězem na konci Juditina mostu. Přívlastek „pod řetězem“ pramení od skutečně umístěného řetězu, který měl dvě funkce, za první sloužil k zavírání brány komendy, či se jím přehrazovala řeka, což umožnilo snazší vybírání cla.⁶⁶ Pražské sídlo bylo vystavěno jako kombinace špitálu a kostela, budovy však nebyly vystavěny jako pevnost a nenacházely se na vyvýšeném místě, které by bylo v případě bojů výhodnější, komenda byla situována v blízkosti řeky u velmi frekventované cesty. Díky této pozici byli johanité blízko obchodníkům, poutníkům a potřebným. Brzy byl nedaleko konventu vystavěn pivovar, hospodářský dvůr, zahrada, poddanské domy a ve 13. století i hřbitov. Ke konventu dále náležely lázně a farní škola.⁶⁷

Roku 1182 potvrdil vlastnictví špitálu a kostela i papež Lucius III. Kostel byl zasvěcen Matce Boží, v důsledku toho se dostalo řádu ještě přízvisko svatomáříský. Obliba řádu stále rostla a díky štědrým darům velkých feudálů byly vystavěny další komendy v Manětíně, Kadani, Ploskovicích a Kladsku. Od 13. století vznikly komendy v Mladé Boleslavi, ve Světlé pod Ještědem a v Žitavě.⁶⁸ Během necelých dvou století, kdy johanité v Čechách působili, nabyli značného majetku, který čítal několik stovek vesnic a samostatných domů či dvorů. Tento majetek buďto řád dostal, nebo sám koupil. Nutno podotknout, že většinu ze svého majetku brzy znovu prodal, nebo zastavil. Zisk, který johanité vyzískali ze svého majetku, byl nejčastěji použit na financování vojenských operací a na hospitální činnost. Roku 1217 byl zřízen první ženský konvent na popud převora Petra, převor zahynul při bojích v Jeruzalémě, dokončení ideje se ujala jeho matka a zřídila konvent v Manětíně, ten byl později přesunut do Prahy.⁶⁹

„Řádový představený v Čechách se nazýval preceptorem, od 13. století velkým preceptorem (magnus praeceptor, summus praeceptor, humilis praeceptor) a ještě později mistrem (magister). Roku 1301 obdržel převor u Panny Marie pod řetězem v Praze od papeže Bonifáce VIII. právo pontifikálií a od té doby byl vždy infulovaným převorem. Roku 1325 začal představený řádu johanitů v Čechách užívat titul generální převor (prior generalis, prior humilis, supremus magister).“⁷⁰ “Od roku 1626 byl trvale

⁶⁶ BUBEN, Milan. *Suverénní řád maltézských rytířů v historii a současnosti*. s. 33.

⁶⁷ SKŘIVÁNEK, František. *Rytíři svatého Jana Jeruzalémského u nás*. s. 5 – 10.

⁶⁸ BUBEN, Milan. *Suverénní řád maltézských rytířů v historii a současnosti*. s. 33.

⁶⁹ SKŘIVÁNEK, František. *Rytíři svatého Jana Jeruzalémského u nás*. s. 14 – 24.

⁷⁰ BUBEN, Milan. *Suverénní řád maltézských rytířů v historii a současnosti*. s. 33 – 34.

zaveden pro představeného řádu maltézských rytířů titul velkopřevora (magnus prior).⁷¹

4.2 Období 16.–18. století

Ani v Čechách nebyli Johanité ušetřeni problémů. Dne 8. května 1420 byla pražská komenda na Malé Straně vypálena na popud pražských hejtmanů. Všichni byli nejspíše dopředu varováni a stihli i s řádovými cennostmi uniknout do Strakonice. Husitské války zasáhli řád značně, část majetku vydrancovali husité a část byla zabavena králem, který potřeboval peníze na vydržování armády. Kvůli nedostatku peněz musel i sám řád rozprodávat svůj majetek, na konci 15. století tak řádu patřil majetek jen v Praze, Strakonících, Pičíně a Opavě.

Českým velkopřevorům se dostalo velké pocty, když jim bylo v 17. století uděleno křeslo a hlas v zemském sněmu, stali se tak prvními zemskými preláty, stálými místodržícími a přisedícími zemského soudu.

17. století bylo ve znamení války proti Švédsku, v níž se vyznamenal velkopřevor Rudolf z Colloreda–Wallesee, který roku 1648 bránil spolu s dalšími rytíři Prahu před švédským vpádem. Jeho zásluhou jsou i barokní úpravy řádového chrámu Panny Marie pod řetězem. Na konci století bylo sídlo velkopřevorů přeneseno ze Strakonice zpět do Prahy.

V 18. století za velmistra Gundakara Poppa z Dietrichsteina byla vybudována pražská residence velkopřevora a také vystavěn nový konvent, obě jmenované budovy se uchovaly dodnes. V témže století dostali johanité do správy i chrám Panny Marie Vítězné se světoznámým Milostiplným Jezulátkem, důvodem bylo zrušení karmelitánského kláštera Josefem II. České velkopřevorství se může pyšnit skutečností, že se po dobytí Malty stalo jediným velkopřevorstvím na světě, ve kterém nedošlo ke zhroucení řádových struktur.⁷²

4.3 Od 19. století do současnosti

19. století je ve znamení obnovy zdravotní péče, která byla zapotřebí v důsledku prusko-rakouské války. Významnou osobností byl velkopřevor Othenio Lichnowsky–Wehrenberg, který se spolu s prof. MUDr. Jaromírem von Mundy zasloužil o vznik

⁷¹ tamtéž. s. 35.

⁷² tamtéž. s. 33 – 35.

rozsáhlé sanitní služby na evropských bojištích. Dále se oba zmínění zapojili do realizace řádových sanitních vlaků, které byly využívány až do 2. světové války a urazily více než jeden milion kilometrů. Díky oběma mužům se řád vrátil do Svaté země, a to prostřednictvím výstavby hospice v Tanturu, který se nachází mezi Jeruzalémem a Betlémem.⁷³ „V uznání zásluh o trpící lidstvo udělil císař František Josef I. majestátem daným ve Vídni dne 2.4. 1881 velkopřevoru Čech a Rakouska a jeho nástupcům titul rakouského knížete a současně byl velkopřevor pražského konventu jmenován prvním prelátem v království českém, hned po arcibiskupovi.“⁷⁴

Po vzniku 1. republiky měl řád stále velké množství majetku. Roku 1923 jednala vláda Československé republiky o zřízení preceptorce, která měla umožnit lepší komunikaci mezi řádem a úřady ČSR. Dalším úkolem vlády bylo upravit správu komend, tak aby nedocházelo k odlivu peněz do ciziny. Následně došlo k oceňovacímu řízení a přejímání nemovitostí řádu.⁷⁵

Ovšem pozemková reforma, hospodářská krize a hlavně počátek 2. světové války znamenal zabavení veškerého majetku. Po Hitlerově anšlusu Rakouska vznikla dvě samostatná velkopřevorství. Dosavadní velkopřevor von Ludwigstorff zůstal ve Vídni a české velkopřevorství spravoval ThDr. et JUDr. Karel kardinál Kašpar, kníže–arcibiskup pražský a primas český, během jeho působnosti nedošlo k velkému potlačení činnosti řádu. Po jeho smrti převzal velkopřevorství kníže Karel ze Schwarzenbergu, jemuž se podařilo provést řád obdobím nacistické okupace i komunistické totality. Díky němu zůstala jeho existence zachována v Čechách i v exilu.

Po roce 1950 byla na území Čech zcela zakázána činnost římsko–katolických řádů a kongregací, téhož roku byl veškerý zbylý majetek řádu zabaven a jeho činnost zakázána. Většina rytířů a řádových kněží svou činnost neukončila a pokračovala ve svých aktivitách ilegálně, přestože byli komunistickým režimem neustále pronásledováni a šikanováni. Exilově působil řád ve Vídni a v Římě.

Činnost řádu byla obnovena ihned po převratu roku 1989. K oficiálnímu obnovení došlo dne 20. dubna 1990, v předvečer návštěvy Sv. Otce Jana Pavla II. v Praze. Následně byl řádu vrácen velkopřevorský palác a konvent v Praze na Malé Straně. Řád mohl opět plnit své základní poslání, pomáhat potřebným a bližním tak, jak to dělal

⁷³ tamtéž. s. 34 – 35.

⁷⁴ tamtéž. s. 35 - 36.

⁷⁵ PARKOSOVÁ, Ivana [odpovědný redaktor]. *Strakonice: kapitoly z historie*. s. 69.

po celých osm set let.⁷⁶ České velkopřevorství je také jediné na světě, jehož činnost nebyla za celou jeho historii přerušena.

V současnosti je oficiální název řádu Suverénní řád maltézských rytířů, který provozuje například charitativní organizace Maltézská pomoc o.p.s. Organizace působí po celé republice a zaměřuje se na rozvoj tradice dobrovolnictví. Poskytuje sociální a zdravotnické služby, organizuje charitativní a humanitární akce. Mezi další aktivity patří provozování gymnázia ve Skutči a Základní školy v Kladně.⁷⁷

⁷⁶ tamtéž. s. 36.

⁷⁷ *Maltézský řád* [online]. [cit. 2013-04-14]. Dostupné z: <http://www.maltezskyrad.cz/index.html>

5. Řád maltézských rytířů ve Strakonících

5.1 Vznik Strakonice a počátek rodu Bavorů

Nejstarší archeologicky doložená stopa, která dokazuje život na území dnešních Strakonice, pochází z období neogénu, tedy zhruba před 25 miliony lety.⁷⁸ Dle legendy Václava Krolmuse pramení název města od spojení slov „hejna strak“. Věrohodnější je ovšem názor, že název je odvozen od Strakonice či Strachoniců, příslušníků praotce Straky, Stracha či Strachoně. První písemný dokument, v němž se objevuje název Strakonice, je listina krále Václava I. sepsaná dne 18. března 1235 v Praze. Bavor ze Strakonice je uveden jako svědek sepsaného dokumentu.⁷⁹ Ovšem jasný důkaz počátku a původu názvu Strakonice nebyl dosud doložen, stejně jako původ jména Bavor.⁸⁰ V příloze č. 2 je vyobrazen rodokmen rodu Bavorů.

Období před 12. stoletím v práci zmíněno není, protože se přímo netýká tématu. Do 12. století zabíraly území vesnice Strakonice, Bezděkov, Žabokrtky a Lom. Rod Bavorů původně sídlil na Moravě, ale díky sňatkové politice a pozemkovým darům se od druhé poloviny 12. století přesouvá do Čech, ve 30. letech 13. století započal výstavbu zdejšího hradu.⁸¹

Bavor, se po vzoru svého předka Dlugomila, který podnikl pouť do Jeruzaléma, vypravil na 3. křížovou výpravu do Svaté země. Kníže ve Svaté zemi poznal obětavou činnost špitálního bratrstva johanitů.⁸² Panovník našel v řádu johanitů smysl svého života a učinil na témže místě obediční slib, kterým se zavazoval k poslušnosti, povinnost žít ve stavu křesťanské dokonalosti a usilovat o rozvoj řádového díla.⁸³ Rozhodl se, že řádu na jeho počest daruje konvent na svém nově obydleném území ve Strakonících.⁸⁴

Vše bylo stvrzeno darovací listinou roku 1243. Text listiny zněl: „My, Bavor ze Strakonice, známo tímto činíme, že špitál sv. Jana Jeruzalémského pro odpuštění hříchů našich a manželky naší, jakož i synů našich a rodičů našich věnujeme kostel a dole uvedené vsi z našeho majetku a sice kostel strakonický a dům s věnem mimo

⁷⁸ *Strakonice: 640. výročí = 640 anniversary = 640 Jubiläum : 1367-2007.* s. 21.

⁷⁹ CVRČEK, Zdeněk. *Strakonice: LIDÉ MĚSTO OSUDY.* s. 5 – 25.

⁸⁰ TOKSTEIN, Antonín F. *Dějiny šlechty české v hodnosti velkopřevorské.* s.14.

⁸¹ CVRČEK, Zdeněk. *Strakonice: LIDÉ MĚSTO OSUDY.*s. 27 – 28.

⁸² FIBICH, Ondřej a Tomáš DURDÍK. *Rytíři svatého Jana a jejich hrad ve Strakonících.* s. 7.

⁸³ SKŘIVÁNEK, František. *Rytíři svatého Jana Jeruzalémského u nás.* s. 25.

⁸⁴ FIBICH, Ondřej a Tomáš DURDÍK. *Rytíři svatého Jana a jejich hrad ve Strakonících.* s. 7.

domu vládcova, (vsi), Lom, Ptakovice, Miloňovice, Radošovice, Sousedovice, Libětice, Mutěnice, Krty se vším příslušenstvím, a předem zmíněná naše manželka řečenému špitálu věnovala tyto vsi, totiž Makarov a Kozlov, zakoupený za 66 hřiven a další vesnici Mnichov.“ Obdarování řádu potvrdil téhož roku král Václav I. V listopadu 1251 potvrdil listinu i Přemysl Otakar, v té době moravský markrabě.⁸⁵

Otcovu ideu realizoval až jeho syn Bavor I., krajský hejtman prácheňský.⁸⁶ Mezi lety 1220 a 1235 byla na území místního hradu vystavěna komenda, kaple, farní kostel, palác, kostel s hranolovou věží a budova pozdější kvadratury.⁸⁷ Výstavba hradního kostela se zdála zprvu nemožnou. Skalnatý ostroh, na kterém měl být postaven, byl velmi úzký a srázný, proto se vystavěl kostel pouze s jednou lodí, a ne se třemi, jak bývalo v té době zvykem. Díky omezenému místu vzniklo unikátní spojení kostela, ambitu a konventní síně, takto uspořádaný celek nebyl Čechách ani na Moravě.⁸⁸ Tím došlo ke spojení světského a řádového života na hradě. Další zajímavostí je, že budovy byly vystavěny od západu k východu, nejprve se historikové domnívali, že tomu tak je kvůli skalnatým podmínkám, které nedovolovaly jiné uspořádání, ale později se zdála být pravděpodobnou teorie, že právě směr budov má kořeny v rozdílu výstavby mnišských a řádových staveb. Zatímco u mnišských řeholí je obvyklé, že se boční stěna chrámu pojí s rajským dvorem, s kapitulní síní na východě, s dormitářem, refektářem a dalšími částmi, u rytířských staveb převládá osově půdorysné uspořádání, jak je tomu právě ve Strakoncích. Typický rys pro rytířské stavby nalezneme i v hradním kostele, jehož tribuna byla koncipována tak, aby pojala celý početný konvent, to navíc dokazuje přítomnost johanitů ve městě již během jeho výstavby.⁸⁹ Pokud se zaměříme blíže na polohu a konstrukci sídla. Hrad je typickým úkazem křížáckého hradu, kterých bylo ve Svaté zemi nespočet. I tyto faktory hrály velkou roli v době, kdy se řád rozhodoval, zda se zde usadí a zdejší hrad odkoupí.⁹⁰

Ke komendě přibylo johanitům ještě osm vesnic, další tři vesnice darovala řádu druhá manželka Bavora I. Po smrti knížete roku 1260 se jeho majetek stal základem pro další řádové komendy v Manětíně a Českém Dubu.⁹¹

⁸⁵ CVRČEK, Zdeněk. *Strakonice: LIDÉ MĚSTO OSUDY*. s.27 – 28.

⁸⁶ FIBICH, Ondřej a Tomáš DURDÍK. *Rytíři svatého Jana a jejich hrad ve Strakoncích*. s.7.

⁸⁷ SKŘIVÁNEK, František. *Rytíři svatého Jana Jerusalemského u nás*. s.27.

⁸⁸ *METHOD: Časopis věnovaný umění křesťanskému*.s. 26.

⁸⁹ KUTHAN, Jiří. *Středověká architektura v jižních Čechách do poloviny 13. století*. s.165–166.

⁹⁰ SKŘIVÁNEK, František. *Rytíři svatého Jana Jerusalemského u nás*. s. 30.

⁹¹ *tamtéž*. s.27.

Roku 1250 byla vybudována komenda v Pičíně, kterou strakoničtí rytíři později využívali k odpočinku při svých cestách do Prahy.⁹²

5.2 Období výstavby hradu a prvního převora

Během vlády jeho syna Bavora II, jehož manželkou byla Anežka, dcera Přemysla Otakara II. a Anežky z Kuenringu, byly vybudovány dvě ochranné věže, jedna třípatrová, čtverhranná, jež byla svržena v 17. století a věž Rumpál, která má hruškovitý půdorys s břitem na západní straně.⁹³ V horní části věže byla malá světnice pro čeledí a vrchol byl obehnán dřevěnou pavlačí, ze které hlásní hlídali blízké okolí hradu. Ve 30. letech 20. století byla dřevěná pavlač nahrazena železobetonu konstrukcí, tato úprava zůstala až do dnešních dnů.⁹⁴ Pojmenování Rumpál nejspíše pramení od středověkého mechanismu, kterým se spouštěli vězni do hluboké hladomorny.⁹⁵ Původní název věže byl Pod Čapem. Rumpál nebyl jediným vězením na hradě, celkem zde byly tři. Nejspíše byli odděleně vězněni provinční členové řádu, poddaní a lidé uvězněni generálním převorem z titulu jeho funkce krajského popravce. Toto členění je ale pouze spekulace, kterou nelze doložit žádným důvěryhodným pramenem.⁹⁶ Bavor II. přispívá i na výstavbu školy, která ležela za řekou Volyňkou a špitálu, záznamy o jeho přesném místě se bohužel nedochovaly. Na konci své vlády daroval řádu ještě domy v Bavorově a Horažďovicích. Strakonice se tak staly takřka knížecím řádovým panstvím.⁹⁷ Za Bavora II. je také první písemná zmínka o převorovi Valtrovi, hrad měl v té době tedy dva pány, světského Bavora II. a církevního Valtra.⁹⁸

Následovník Bavor III. zachoval po vzoru svého otce přízeň řádu a znovu potvrdil před krakovským biskupem Pavlem všechn dříve potvrzený majetek řádu. Za jeho panování byla dostavěna nejstarší část hradu, a to cela křížovníků svatojánských, u níž byla vybudována křížová chodba kolem andělského dvora. Zde se členové řádu modlili a rozjímali.⁹⁹ I tato část hradu zůstala dochována. V roce 1306 byl v Olomouci zavražděn český král Václav III., na jeho místo nastupuje Rudolf Habsburský, Bavor III. stejně jako mnoho dalších českých pánů odmítl uznat Rudolfovo

⁹² tamtéž. s.47.

⁹³ CVRČEK, Zdeněk. *Strakonice: LIDÉ MĚSTO OSUDY*. s.30.

⁹⁴ tamtéž. s. 94.

⁹⁵ tamtéž. s. 29 – 30.

⁹⁶ Hospodářský vývoj johanitské komend v Čechách v letech 1419 – 1619. s. 201 – 203. (Ze soukromé sbírky Ondřeje Fibicha.)

⁹⁷ CVRČEK, Zdeněk. *Strakonice: LIDÉ MĚSTO OSUDY*. s.31–32.

⁹⁸ SKŘIVÁNEK, František. *Rytíři svatého Jana Jerusalemského u nás*. s. 27.

⁹⁹ CVRČEK, Zdeněk. *Strakonice: LIDÉ MĚSTO OSUDY*. s. 32–33.

nástupnictví. Rudolf Habsburský vytáhl na Bavorsy do Horažďovic, ovšem král brzy podlehl úplavici a boj žádný zásadní výsledek nepřinesl. Ke konci svého panování daroval kníže johanitům rýžoviště zlata v Pracejovicích. Je to poprvé, kdy se od dob Keltů mluví v souvislosti s rýžováním zlata o Strakonících. Roku 1313 byl majetek Bavora III. rozdělen mezi jeho dva bratry. Vilém získal Strakonicko a Mikuláš Blatnou. Bavor III., nyní již pouze Bavor ze Strakonice umírá roku 1318.¹⁰⁰

O rok později udělil Jan Lucemburský řádu právo na vlastní soud, což znamenalo, že členové johanitů nebyli souzeni světským soudem.¹⁰¹

Během 14. století se dostalo strakonické komendě nejrozsáhlejších a nejhodnotnějších nástěnných maleb. Dílo bylo vytvořeno na vnějších stěnách ambitu a zobrazuje christologický cyklus, celkem 60 obrazů věnovaných Kristovu životu ve Svaté zemi. Za celou výmalbou nejspíše stojí jen dva umělci, jejich jména se bohužel nedochovala. Na žádném místě Evropy, kromě Itálie, se nezachovaly malby v takovém rozsahu a stavu jako právě ve Strakonících.¹⁰² Strakonice byly druhou nejvýznamnější johanitskou komendou na našem území, zasloužily si daleko větší pozornost, ale značná část financí a zájmu byla věnován komendám slezským.¹⁰³

Stejně jako jeho předchůdci, potvrdil Vilém všechny darovací nároky ve prospěch johanitů. V této době byl strakonický mistr Mikuláš. Vilém k řádu náklonnost choval, ale dary nebyly již tak velké, jako tomu bylo za jeho předchůdců. Vilém se oženil s neteří Petra z Rožmberka, Markétou ze Šternberka. Z tohoto manželství však žádný potomek nevzešel, proto byl nucen přepsat svůj majetek královské komoře, z dosud neznámých důvodů, se tak nakonec nestalo. Vilémovi se od císaře Karla IV. dostalo velké pocty, byl pověřen zpracováním vojenské terminologie do česko-latinského slovníku. Řád v této době disponoval rozsáhlým majetkem, jen v okolí města mu patřilo více než dvacet vesnic a mnoho domů. Díky dostatku financí věnoval část na výzdobu strakonického kláštera a hradního kostela. Některé výmalby a plastiky se dochovaly až do dnešních dnů. V polovině 14. století byla také vyzdobena kapitulní síň a křížová chodba kolem Andělského dvora.¹⁰⁴ Kapitulní síň dříve bývala kaplí sv. Jiří, přesná datace změny na tzv. kapitulní síň není známa.¹⁰⁵ Johanité měli s Vilémem menší

¹⁰⁰ tamtéž. s. 33 – 38.

¹⁰¹ LUDIKAR, A. Č. *O řádu Maltánském, se zvláštním zřetelem na Čechy*. s. 262.

¹⁰² SKŘIVÁNEK, František. *Rytíři svatého Jana Jerusálémského u nás*. s.70.

¹⁰³ PARKOSOVÁ, Ivana [odpovědný redaktor]. *Strakonice: kapitoly z historie*. s. 50.

¹⁰⁴ CVRČEK, Zdeněk. *Strakonice: LIDÉ MĚSTO OSUDY*. s. 40–43.

¹⁰⁵ *Průzkumy památek: Denkmalforschung. Historical Monuments' Research and Documentation*. s. 77.

spory a pro vlastní klid požádali císaře Karla IV. o potvrzení svého majetku, ten jim vyhověl a všechna práva na majetek řádu potvrdil. Listina byla zpečetěna na konci června 1358 v Norimberku. Stejně jako v jiných okolních městech, ale i středoevropských zemích byla i ve Strakonících zavedena tradice rozdávání medové kaše chudým. Příchozí dostal bochník chleba, hrnek pивní polévky, dvě ryby, korbek piva a misku medem slazené kaše.¹⁰⁶ Ve Strakonících se až dodnes dochoval kamenný stůl u kašny na hlavním nádvoří, kde byl pokrm rozdávan. Vilém umírá roku 1359 a na jeho místo nastupuje synovec Bavor IV.¹⁰⁷

Roku 1366 Karel I. udělil řádu list, který osvobozoval všechny jeho členy a statky od placení cla, nářezu a noclehu.

Bavoru IV. připadl majetek jeho strýce, přestože se ho měla ujmout královská komora, není jasné, proč se tak nestalo.¹⁰⁸ Za jeho panování jsou doloženy rozepře s řádem johanitů, které však neměly žádné zásadní důsledky. Největší spory podle doložených dokumentů vyvolávalo várečné právo a daně s ním související.¹⁰⁹ V letech 1373 došlo k vizitaci řádového majetku, která měla zjistit skutečný stav jmění. Snahou každé komendy bylo dokázat, co nejmenší příjem, aby byla z části, nebo zcela osvobozena od odvodů do řádové pokladny. Stejně jako v jiných řádových domech, měli i zde na starost majetek laičtí bratři. Největší část práce odváděl bratr Zachariáš, který byl zároveň účetním a notářem. Závěrečná zpráva potvrdila nedostatečné roční příjmy, které nedostačovaly ani na chod komendy, což vedlo ke každoročnímu zadlužování.¹¹⁰

5.3 Konec vlády Bavorů a nástup Johanitů

Bavor IV. umírá již roku 1380, zanechal po sobě velmi mladé nástupce, a proto se panování ujímá strýc z matčiny strany Zdeněk z Rožmitálu. Generálním převorem je Markolt z Vrutice. Zatímco Zdeněk z Rožmitálu byl proti králi Václavu IV., Markolt se těšil králově náklonnosti. Tato skutečnost vedla ke sporům mezi oběma pány Strakonického hradu. Díky přízni krále byli řádoví poddaní osvobozeni od daní a vybírání naturálních dávek, dále král řádu daroval kostel v Pičíně. Spory mezi

¹⁰⁶ CVRČEK, Zdeněk. *Strakonice: LIDÉ MĚSTO OSUDY*. s. 43–46.

¹⁰⁷ tamtéž. s. 46.

¹⁰⁸ tamtéž. s. 46–47.

¹⁰⁹ SKŘIVÁNEK, František. *Rytíři svatého Jana Jerusalemského u nás*. s.28.

¹¹⁰ SVOBODA, Miroslav. *Strakonická komenda johanitů v roku 1373*. s. 145–148. (Ze soukromé sbírky Ondřeje Fibicha)

Markoltem a Zděnkem pokračovaly, ale ani jeden z nich se ve skutečnosti nedopouštěl závažnějších provinění. Markoltova náklonnost ke králi se mu stala osudnou, roku 1397 byl na Karlštejně zavražděn, spolu s dalšími královými oblíbenci.¹¹¹

Po Zdeňku z Rožmitálu se roku 1394 ujal vlády Břeněk ze Strakonice, Břeněk byl velmi špatným hospodářem a jeho majetek se brzy takřka celý rozpadl.¹¹² Roku 1402 řád odkoupil celé panství a stal se tak jediným vlastníkem Strakonického hradu, několika vesnic a domů.¹¹³ Koupi stvrdil dne 12. prosince 1402 svým podpisem i římský papež Bonifác IX.¹¹⁴ Prodejcem hradu nebyl Břeněk, nýbrž Vyšker z Jeniškovic, nejspíš Břeňkův věřitel. Tímto rod Bavorů definitivně zanikl. Generálním převorem byl v této době Jindřich z Hradce, pocházející ze slavného rodu pánů z Růže.¹¹⁵ Strakonice se tak staly nejstarším rytířským řádovým konventem severně od Alp.¹¹⁶

Jindřich se snažil o co nejlepší vztahy s obyvateli města a potvrdil jejich práva a svobody. Jindřich, z pozice nejvyššího převora strakonického řádu, řídil všechny záležitosti a rozhodoval spory, v těch složitějších se řídil usnesením konventu, tedy rytířských členů řádu. V jeho nepřítomnosti mohl o méně závažných sporech rozhodovat převor Jakub s konventem. Převor Jakub sídlil trvale ve Strakonici. Jindřich měl na město stejně jako na zdejší johanity kladný vliv. Stále více členů řádu studovalo na Univerzitě Karlově, poprvé dosáhl strakonický člen řádu bakalářského titulu roku 1369. Během Jindřichovy působnosti byl kostel sv. Vojtěcha nově vysvěcen na kostel sv. Prokopa, jak je tomu dodnes.¹¹⁷

V příloze č. 3 je vyobrazena pečeť Jindřich z Hradce z roku 1403, pečeť má kulatý tvar, čímž se odlišuje od pečeti jiných církevních institucí, které preferovaly špičatě oválný tvar. Kulatý tvar symbolizoval vazbu k šlechtickému stavu, charakteristickou pro rytířské duchovní řády. Stejný tvar pečeti využíval například řád německých rytířů.¹¹⁸

V Čechách vrcholily husitské bouře, Jindřich byl samozřejmě na straně římské církve a vyžadoval od poddaných stejný postoj. Přesto si Jan Hus získal mnoho

¹¹¹ CVRČEK, Zdeněk. *Strakonice: LIDÉ MĚSTO OSUDY*. s. 49–51

¹¹² tamtéž. s. 52.

¹¹³ SKŘIVÁNEK, František. *Rytíři svatého Jana Jerusálémského u nás*. s.28.

¹¹⁴ CVRČEK, Zdeněk. *Strakonice: LIDÉ MĚSTO OSUDY*. s. 55.

¹¹⁵ SKŘIVÁNEK, František. *Rytíři svatého Jana Jerusálémského u nás*. s.28–30.

¹¹⁶ BUBEN, Milan. *Suverénní řád maltézských rytířů v historii a současnosti*. s. 33.

¹¹⁷ CVRČEK, Zdeněk. *Strakonice: LIDÉ MĚSTO OSUDY*. s. 55 – 56.

¹¹⁸ PEŠKA, Lukáš a Miroslav SVOBODA. *Sborník prací filozofické fakulty Brněnské univerzity: Příspěvek k problematice pečeti johanitských generálních převorů ve 14. a 15. století*. s. 63–64.

příznivců. Učení byli nakloněni spíše obyčejní obyvatelé, i když postupem času se i oni začali od učení odklánět, protože nebylo zcela jasné, jak bude fungovat v budoucnosti. Proti Husově učení se ohradilo 452 českých pánů a rytířů stížným listem datovaným 2. července 1415. Mezi nimi byli i strakoničtí rytíři například Štěpán z Čejetic, Jan z Kraselova, Vilém z Mladějovic či Jan z Předslavic. Nutno říci, že ne všichni setrvali na straně husitské revoluce. Husitům byl nakloněn i Písek, Vodňany či Horaždovice. Strakonice se tak staly katolickým centrem mezi husitskými příznivci.¹¹⁹

Tvrdá rána z husitské strany přišla v bitvě u Sudoměře. Jan Žižka z Trocnova táhl od Plzně a u Sudoměře přebrodil řeku Otavu. Jeho vojsko čítalo zhruba 400 členů včetně žen a dětí. U Sudoměře na něj čekalo bezmála 3000 jezdců v železném brnění. Bitvy se účastnil také strakonický generální převor Jindřich z Hradce. Žižka získal během svého působení v cizím žoldu velké strategické a bojové zkušenosti, které uplatnil právě zde. Na hrázy vypuštěného rybníka Škaredého vystavěl vozovou hradbu. Pro vojáky v železném brnění bylo téměř nemožné překonat bahnitý terén rybníka. Bitva trvala až do setmění a Jan Žižka v ní díky svým zkušenostem zvítězil. Na jeho straně bylo zadrženo asi 30 osob. Jindřich se bitvy dlouho neúčastnil, nejspíše ho zasáhla šipka do palce u nohy a bitva pro něj skončila. Rána se Jindřichovi nehojila, nebyl ani schopen transportu do Prahy, umírá ještě téhož roku ve Strakonících. Jan Žižka odtáhl k Sezimovu Ústí, kde si vybudoval vlastní město s biblickým názvem Hradiště hory Tábor, dnešní Tábor.¹²⁰ V dubnu se Žižka pokusil dobýt i zdejší hrad, ale po 14 dnech boj vzdal a odtáhl ku Praze. Strakonice byli jedinou baštou na území Čech, která nepropadla svárům husitských vojsk.¹²¹

5.4 Přesun velkopřevorství do Strakonice

Jindřicha vystřídal v jeho funkci Ruprecht, kníže z Lehnice. 8. května 1420 bylo vypáleno pražské sídlo generálního převorství a Strakonice se tak staly ústředním sídlem řádu a bydlištěm generálního převora.¹²² Johanité již očekávali, že jejich pražská komenda může být ohrožena, a tak odvezli do Strakonice nejen relikvie, ale i cenný archiv, jehož části se dochovaly až do dnešních dnů.¹²³ Strakonice si sice nadále držely

¹¹⁹ CVRČEK, Zdeněk. *Strakonice: LIDÉ MĚSTO OSUDY*. s. 57–58.

¹²⁰ tamtéž. s. 55–60.

¹²¹ SKŘIVÁNEK, František. *Rytíři svatého Jana Jerusalemského u nás*. s. 72–73.

¹²² CVRČEK, Zdeněk. *Strakonice: LIDÉ MĚSTO OSUDY*. s. 60.

¹²³ SKŘIVÁNEK, František. *Rytíři svatého Jana Jerusalemského u nás*. 1. vyd. Praha: Klub pro českou heraldiku a genealogii, 1995, 80 s. s. 71.

pověst města věrného římské církvi a císaři Zikmundovi Lucemburskému, ale existují prameny o tom, že obyčejní lidé často prchali na stranu Táborů. Dokladem jsou texty dopisů Oldřicha z Rožmberka. Ani po smrti Jana Žižky roku 1424 jeho jméno a životní zásady nezanikají.¹²⁴

Roku 1432 se stal strakonickým generálním převorem Václav z Michalovic, byl tak prvním převorem sídlícím trvale ve Strakonících.¹²⁵ Václav zahájil odpor proti prosazování husitství a proti nepřátelskému Jiřímu z Poděbrad. Václav měl pozici velmi těžkou, už z toho důvodu, že většina prostého obyvatelstva byla nakloněna husitům. Císař Zikmund se také pokoušel o znovu nastolení římsko katolického pořádku, a to i cestou úplatků, kdy pánům, kteří stranili husitům, dával k užívání královské a duchovenské statky. Díky tomuto králově kroku přicházeli i johanité o značnou část majetku, ovšem strakonického převorství se to příliš nedotklo. Situaci v Čechách neuklidnila ani bitva u Lipan, ve které bylo poraženo vojsko Prokopa Holého. Dle dostupných záznamů bojovali v této bitvě i strakoničtí rytíři. Václav z Michalovic byl bojovným šlechticem, ale v diplomatických a ekonomických problémech nijak nevynikal. Pokusil se alespoň vylepšit svou pověst ve Strakonících, když roku 1435 potvrdil městu svobody, které ještě konkretizoval listem z roku 1451. Za účast na bojích katolické strany byl jmenován hejtmanem prácheňského kraje. Roku 1452 postihl Strakonice požár, při kterém byl zničen i městský archiv, díky tomu není k dispozici tolik dokumentů mapujících historii města.¹²⁶

Po smrti Zikmunda Lucemburského zůstal Václav nakloněn i jeho nástupci Albrechtovi, ten setrval na trůně pouhé dva roky a na jeho místo nastoupil Jiří z Poděbrad, který tak vyplnil dobu mezivládí do nástupu Ladislava Pohrobka. Pro Václava bylo těžké akceptovat nového krále Jiřího z Poděbrad.

V únoru roku 1449 se na pozvání Václava z Michalovic sešli na strakonickém hradě jihočeští feudálové, mezi nimiž byl i Oldřich z Rožmberka. Při setkání se tyto vrcholní představitelé dohodli na založení Strakonické jednoty, což mělo být bojové uskupení katolických šlechticů, založené¹²⁷ proti jednotě Poděbradské vzniklé již roku 1444, která neustále nabírala na síle.¹²⁸ Na straně Jiřího z Poděbrad byla většina

¹²⁴ CVRČEK, Zdeněk. *Strakonice: LIDÉ MĚSTO OSUDY*. s. 60.

¹²⁵ Hospodářský vývoj johanitské komendy v Čechách v letech 1437 – 1619. s. 179. (Ze soukromé sbírky Ondřeje Fibicha.)

¹²⁶ CVRČEK, Zdeněk. *Strakonice: LIDÉ MĚSTO OSUDY*. s. 60–64.

¹²⁷ tamtéž. s. 64 - 67

¹²⁸ TOKSTEIN, Antonín F. *Dějiny šlechty české v hodnosti velkopřevorské*. s. 46.

prostého lidu, šlechty a některých katolických pánů. Na straně Strakonické jednoty byl Václav z Michalovic, Oldřich z Rožmberka, Hynek Krušina, Mikuláš, Jan z Lobkovic, Jindřich z Kolovrat a další. K těmto pánů se přidala i některá větší města jako Plzeň, České Budějovice a Kadaň. Strakonická jednota byla poražena v červnu 1450 u Rokycan, boje dále netrvaly a mír byl předběžně dohodnut na hradě Vildštejnu u Blovic. Později oficiálně podepsán 3. srpna v Pelhřimově. Mír ovšem nepřinesl očekávaný klid obou táborů. Zatímco se Oldřich z Rožmberka již vzdal svých politických povinností, Václav se vypravil za císařem Fridrichem III. do Vídně. Chtěl, aby byl český trůn předán Ladislavu Pohrobkovi.¹²⁹

Jednota sice výrazně nepřispěla k urovnání národních záležitostí, dokonce mnoho při svém počínání zhoršila, ale celkový dojem a dosažené výsledky jsou dobré, jak konstatuje Tolktein.¹³⁰ Jak uvádí Ludikar, Václav z Michalovic, nejspíše brzy litoval, že pány na své panství pozval, protože se proti nim spikly téměř všechny kraje a nazývaly je „hubitely českého jazyka“. Tyto skutečnosti vedly k údajné sebevraždě generálního převora.¹³¹ Podle legendy zemřel v rytířském sále u kachlových kamen, která stála v sále ještě do nedávné rekonstrukce.

Za doby Václava z Michalovic došlo v blízkém okolí Strakonice k založení mnoha rybníků. Rybníky ve Strakonici byly zakládány ještě před dobou velkých rybníkářů jako byl například Jakub Krčín z Jelčan a Sedlčan nebo Štěpán Netolický.¹³²

Na Václavovo místo nastoupil Jošt z Rožmberka. Jošt byl nejen strakonickým generálním převorem řádu, ale i proboštem pražského svatovítského kostela a biskupem vratislavským.¹³³ Působení ve Vratislavi se podepsalo i na tvaru jeho pečeti, oproti běžnému kulatému tvaru, typickému pro rytířské řády používal pečeť špičatou, viz příloha č. 4.¹³⁴ Je o něm známo, že byl velmi cílevědomý, zakládal si na českém jazyce a německý jazyk neovládal, proto také své knihy psal česky nebo latinsky. Jeho jazyková bariéra působila problémy i při jeho kázání ve Vratislavi, kdy musel mít po svém boku tlumočníka.¹³⁵ Nemalá byla i jeho politická angažovanost, Jošt stál na straně protivníků Jiřího z Poděbrad. Generální převor mnoho času ve městě netrval

¹²⁹ CVRČEK, Zdeněk. *Strakonice: LIDÉ MĚSTO OSUDY*. s. 67

¹³⁰ TOKSTEIN, Antonín F. *Dějiny šlechty české v hodnosti velkopřevorské*. s. 50.

¹³¹ LUDIKAR, A. Č. *O řádu Maltánském, se zvláštním zřetelem na Čechy*. s. 273.

¹³² CVRČEK, Zdeněk. *Strakonice: LIDÉ MĚSTO OSUDY*. s. 67-68

¹³³ tamtéž. s. 68 - 69.

¹³⁴ PEŠKA, Lukáš a Miroslav SVOBODA. *Sborník prací filozofické fakulty Brněnské univerzity: Příspěvek k problematice pečeti johaniťských generálních převorů ve 14. a 15. století*. s. 63-64.

¹³⁵ LUDIKAR, A. Č. *O řádu Maltánském, se zvláštním zřetelem na Čechy*. s. 274.

a největší zájem měl o navrácení majetku, který byl řádu zabaven za vlády krále Zikmunda, příliš úspěšný ve svých pokusech nebyl. V době jeho nepřítomnosti ho ve věcech správních zastupoval purkrabí, což byla nejvyšší světská funkce na panství. Během celého Joštova panování se vystřídali čtyři purkrabí, posledním byl Zděbor z Babčic.¹³⁶

Pokud si budeme chtít přiblížit život ve Strakonících za panování Jošta, naskytne se nám pohled na stále ještě dřevěné, v lepším případě kamenné domky poddaných, situované v místě dnešního Palackého a Velkého náměstí, okolo kostelíka sv. Markéty, který zde stojí po přestavbě stále. Město se jen pomalu vzpamatovávalo z ničivého požáru z roku 1442. O Strakonících se mluví jako o městě, ale de facto to byly jen dvě postupem času spojená sídliště Bezděkova a Strakoníc. Dominantou města byla věž farního kostela sv. Václava. Kladem Joštova působení bylo založení nového špitálu v blízkosti kostela sv. Markéty, špitál byl později přebudován na dům, kterému se říkalo „čáповna“. Název je odvozen od příjmení majitelky domu paní Čáповé. Dům byl zbourán až roku 1970 při asanaci města.¹³⁷

Finanční situace strakonického velkopřevorství nebyla nijak dobrá, tedy alespoň tak situaci předkládal Jošt. Dokonce byly zdejšímu generálnímu převorství odpuštěny i povinné příspěvky, které jednotlivé komendy zasílaly jako finanční dotaci johanitům na Rhodos. Dle dostupných pramenů je doloženo, že se strakonickému velkopřevorství nevedlo nikdy tak špatně, jako za panování Jošta. Po jeho nástupu nebyla situace vážná, celému českému království se vcelku dařilo, bylo to způsobeno hlavně absencí vnitřních válek po nástupu Ladislava Pohrobka na český trůn. Ladislavovo kralování nemělo dlouhého trvání, mladý král umírá již ve svých 17 letech. Jeho smrt znovu rozpoutala vnitřní nepokoje v Čechách. Jiří z Poděbrad se stává českým králem roku 1458, což způsobilo další odpor johanitů. Byli obviňováni z napadání, loupení a vymáhání výpalného od příznivců nového krále.¹³⁸

Jošt jistě nebyl jediným odpůrcem Jiřího z Poděbrad, a tak byla roku 1465 do Strakoníc svolána porada pánů katolické strany, pozvání přijal například Jošt z Vratislavi, Jan z Rožmberk či Zdeněk Konopišťský a další páni. Jednota byla vedena Poděbradovým bývalým švagrem Zdeňkem ze Šternberka. Přítomní páni pocházeli z celého českého království, tudíž hrozily střety na celém území. Jejich setkání se

¹³⁶ CVRČEK, Zdeněk. *Strakonice: LIDÉ MĚSTO OSUDY*. s. 69–74.

¹³⁷ tamtéž. s. 69–71.

¹³⁸ tamtéž. s. 68–70.

několikrát opakovala, ovšem pokaždé v jiném městě. Tomuto spolku se začalo říkat Jednota Zelenohorská, název nespíše pramení od místa setkání na Zelené hoře. Jednota Zelenohorská měla být obnovenou Jednotou strakonickou, kterou vedl generální převor Václav z Michalovic. Zelenohorská jednota byla oficiálně ustanovena dne 28. listopadu 1465.¹³⁹

Situace v Čechách se odrazila i na životě ve Strakonících. Majetek řádu se nijak neztenčil, ale hlavním problémem byli všudypřítomní příznivci Jiřího z Poděbrad. Na generální převorství útočila i okolní města jako Písek, Vodňany nebo Horažďovice, které stále tíhly ke králi. Jošt však své smýšlení nepřehodnotil a byl stále nakloněn římsko-katolické církvi a papeži. Na konci svého života byl donucen jednat s Jiřím o míru, jednání se neuskutečnilo kvůli nenadálé smrti generálního převora roku 1467.¹⁴⁰

5.5 Velkopřevorem Jan ze Švamberka

Po Joštově smrti není jasné, kdo zastával funkci generálního převora. V dokumentech jsou uváděni převorové dva, a to Zdeněk z Valdštejna a Jan ze Švamberka. Jan v té době spravoval Volyni. Nejpravděpodobnější je, že Jan zastával funkci převora Strakonického kláštera, zatímco Zdeněk byl generálním převorem. Dalším důvodem, proč nebyl Jan ze Švamberka převorem, byla klatba z roku 1470 kvůli smířlivému chování vůči Jiřímu z Poděbrad. Nutno podotknout, že se Jan ve Strakonících oproti Zdeňkovi zdržoval, protože o jeho setrvání a činnosti ve městě nejsou žádné záznamy.¹⁴¹

Jan ze Švamberka byl umírněným katolickým knězem, který se snažil o narovnání situace mezi kacírským králem a katolickou jednotou. Žádných velkých výsledků bohužel nedosáhl. V kraji stále docházelo k nevýznamným střetům mezi oběma stranami. Proti Janově postupu byl i Jan z Rožmberka. Ke smířlivé Janově snaze nepřispěla ani křižácká vojska vyslaná papežem, která právě válčila na území Volyně a Vimperka. Situace v kraji byla složitá a můžeme ji přirovnat k válce všech proti všem. Roku 1470 byla na převora Jana ze Švamberku uvalena papežská klatba, ta neměla za následek jen církevní sankce, ale i hospodářské důsledky, tím nejvážnějším byl zákaz prodeje a hlavně nákupu soli. Jan se situaci snažil řešit například výměnou zboží,

¹³⁹ CVRČEK, Zdeněk. *Strakonice: LIDÉ MĚSTO OSUDY*. s. 60–73

¹⁴⁰ tamtéž. s. 73–74.

¹⁴¹ tamtéž. s. 75.

ale k žádným zásadním výsledkům jeho obchody nevedly.¹⁴² Kvůli majetkovým záležitostem byl roku 1478 pozván na Rhodos, kde se konala generální kapitula.¹⁴³

Zásadním zlomem v českých dějinách byl roku 1471. Jiří z Poděbrad svůj postoj nijak nezměnil, a proto proti němu vyhlásil papež křížovou výpravu v čele s Matyášem Korvínem, Matyáš byl zprvu úspěšný, ale roku 1469 byl poražen v bitvě u Vilémova. Matyáš byl vzat do zajetí a po svém propuštění přijal královskou korunu a následně byl v Olomouci jmenován českým králem. Jiří z Poděbrad tak vládl již jen nad částí kališnických Čech. Jiří pochopil, že není schopen sám tento stav udržet, a proto nabídl svůj post polskému rodu Jagellonců. Vše ještě urychlila Poděbradova náhlá smrt dne 22. března 1471. V jižních Čechách stáli na straně Matyáše Korvína Rožmberkové a Šterberkové, oproti tomu Vladislava podporovala většina šlechty a města Písek, Tábor a Vodňany. Strakonický velkopřevor stál uprostřed těchto stran, ale z církevní povinnosti stranil Matyášovi. Jan ze Švamberka se snažil o smířlivá setkání obou stran na zdejším hradě, ovšem bezvysledně. Poté, co nástupnictví Vladislava Jagellonského uznal český sněm, nezbylo Janovi nic jiného, než jeho nástupnictví akceptovat. O český trůn se tak dělil Matyáš Korvín a Vladislav Jagellonský. Klid do jižních Čech to však nepřineslo.¹⁴⁴

Roku 1472 se ujasnily i poměry na Strakonickém velkopřevorství. O Zdeňku z Valdštejna nejsou žádné informace a jediným generálním převorem zůstává Jan ze Švamberka. Ve stejném roce je Jan spolu se Lvem z Rožmitálu zvolen hejtmanem prácheňského kraje. V této době také v kostele sv. Prokopa instalován zvon od zvonařského mistra Jakuba Strakonického. Zvon vážil 180 centů a dostal jméno Jan, podle zdejšího generálního převora. Ve stejné době byla zřízena městská radnice jako symbol městského práva, v níž byl umístěn sklad soli. Roku 1483 se dostalo měšťanům rozšíření práv, nejznámějším je právo na vaření piva i za účelem jeho prodeje.¹⁴⁵

O deset let později přicházejí do Strakonice první židé. Nejprve to byli jedinci či malé rodiny. Stejně jako na jiných území Čech i zde byla jejich práva omezována, nemohli hospodařit ani se věnovat řemeslné výrobě. A protože nesměli podnikat v oborech, které byly dovoleny křesťanům, věnovali se pro křesťany zakázané činnosti, lichvě. Brzy pro ně byla vymezena přesná místa pobytu, tzv. ghetta i jejich ošacení

¹⁴² tamtéž. s. 75-78.

¹⁴³ Archiv českého velkopřevorství Maltézského řádu, díl 1., listiny (1128 – 1880) (Jo XI, gen. kap. 1) (Ze soukromé sbírky Ondřeje Fibicha)

¹⁴⁴ CVRČEK, Zdeněk. *Strakonice: LIDÉ MĚSTO OSUDY*. s. 78–80.

¹⁴⁵ tamtéž. s. 81 -86.

podléhalo označení. Po smrti nesměla být jejich těla ukládána na posvěcených hřbitovech, dosud není známo, kde přesně byla těla židů pohřbívána. V této době se hřbitov nacházel u kostela sv. Prokopa, kostela sv. Markéty a kolem svatováclavského kostela v Lomu.¹⁴⁶

Na přelomu 14. a 15. století dochází v Čechách k zakládání cechů, prvním cechem založeným ve Strakonících roku 1482 byl cech krejčovský. Ještě téhož roku na popud generálního převora vzniká cech soukeníků, postřihovačů a kráječů sukna. Později potvrdil vznik cechu zlatníků, sedlářů, zámečníků či zedníků. Až zhruba o 150 let později byly cechy spojeny v tzv. cechovní bratrstvo.

Rok 1490 přinesl vyjasnění na pozici vládce země české. Matyáš Korvín umírá a jediným králem českým a uherským se stává Vladislav Jagellonský. Od této doby se situace v Čechách stabilizovala. Po uklidnění válečných konfliktů došlo na konflikty uvnitř církve. V tomto období vznikají i první sekty, například tzv. „Menší stránka“. Její stoupenci působili i na Strakonicku, představitelem byl Amos z Vodňan, který pořádal setkání na svém mlýně.¹⁴⁷

Ve Strakonících na počátku 16. století panoval klid. Jan ze Švamberka se oproti svým předchůdcům zdržoval ve městě a jen občas podnikal cesty za jihočeskými šlechtici. Za vlády Vladislava Jagellonského se v českých zemích platilo grošem, který měl uznání i v zahraničí. Klidná strakonická léta narušil roku 1508 požár, který postihl téměř všechny domy na území dnešního Velkého a Palackého náměstí.

Strakonického generálního převora začaly kolem roku 1507 sužovat nemoci, a proto raději jmenoval svého pomocníka a pozdějšího nástupce Jana z Rožmberka.¹⁴⁸ Jeho nástupnictví si pojistil vydáním buly.¹⁴⁹ Rožmberk přejal post roku 1510. Jan ze Švamberka umírá roku 1516 na místním panství a jeho ostatky jsou uloženy v ambitu strakonického kostela sv. Prokopa.

5.6 Vláda Jana z Rožmberka

Jan z Rožmberka stál vždy na straně katolíků a byl vlastníkem rozsáhlých nemovitostí v jižních Čechách. Za jeho vlády došlo k nejpatrnějším úpravám hradu a města. Velkou měrou zasáhla do změn nastupující renesance.¹⁵⁰ Mezi nejvýznamnější

¹⁴⁶ CVRČEK, Zdeněk. *Strakonice: LIDÉ MĚSTO OSUDY*. s. 78–86.

¹⁴⁷ tamtéž. s. 87.

¹⁴⁸ tamtéž. s. 87–91.

¹⁴⁹ PARKOSOVÁ, Ivana [odpovědný redaktor]. *Strakonice: kapitoly z historie*. s. 55.

¹⁵⁰ tamtéž. s. 55.

počiny patří přestavba jižní části hradu, výstavba věže Jelenka, která měla sloužit rytířům po jeleních honech, interiér byl vyzdoben kazetovým stropem a nástěnnými erby rožmberského rodu. Část výmalby se dochovala až do dnešních dnů.¹⁵¹ Dále byl v hradním kostele instalován nový zvon Marie. Ve 30. letech 16. století nechal Jan vytvořit skládací oltář s dřevořezbami ze života sv. Anny, dnes je oltář umístěn v kostele sv. Prokopa. Jan se zasloužil o to, že město mělo rysy opravdového města, které doposud působilo spíše jako velké sídliště. Byly vystavěny městské hradby, z části lemované vodním příkopem a baštami. Z Janovy doby nejspíše pochází i znak města, na kterém je vyobrazena věž nad hradební branou, johanitský kříž a pětilistá růže¹⁵², podobně vypadal i Janův erb, viz příloha č. 5. Jan se nevěnoval jen stavebním úpravám města, ale i rozvoji hospodářství a rybníčnímu podnikání.

Generální převor provedl vůči obyvatelům města několik vstřícných kroků. Zaprvé zjednodušil odvolací proces soudních rozsudků. Doposud museli lidé zasílat odvolání nejprve do Horažďovic a dále bylo doručováno do Prahy. Nyní se zasílalo pouze do Prahy.¹⁵³ Dále převzal od konšelů placení mistra kata, v neposlední řadě dovolil konšelům vlastní volbu rychtáře a znovu bylo povoleno vařit pivo.¹⁵⁴ Ve 30. letech Jan udělil měšťanům právo pečetit červeným voskem, nutno podotknout, že tuto výsadu již dávno mohly využívat v Horažďovicích nebo Vimperku. Všechny tyto a další kroky vedly k velké oblibě Jana z Rožmberka.¹⁵⁵ V neposlední řadě se generálnímu převorovi podařilo zmírnit dluh, který na panství zanechal Jan ze Švamberka.¹⁵⁶

Listiny, které vydávali majitelé panství, byly prospěšné pro město, občany, ale i pro samotné johanity, nejenže se zvýšily jejich příjmy, navíc za každou listinu získávali hotové peníze nebo pozemky.¹⁵⁷

Pražské velkopřevorství stále nebylo uzpůsobeno k vykonávání řádové činnosti, proto se strakonickému generálnímu převorovi dostalo pocty práva položení mitry na hlavy řádu. Tuto výjimku musel schválit papež Julius II. Jan se také věnoval otázkám náboženským, na hradě svolával jednání katolické nobility, která měla jednat o náboženských poměrech v Čechách. Nejčastěji se řešily spory mezi církví katolickou

¹⁵¹ BŮŽEK ..., Václav.. *Světy posledních Rožmberků*. s. 209.

¹⁵² CVRČEK, Zdeněk. *Strakonice: LIDÉ MĚSTO OSUDY*. s. 92–94.

¹⁵³ tamtéž. s. 94–95.

¹⁵⁴ Hospodářský vývoj johanitských komend v Čechách v letech 1437 – 1619. s. 185. (Ze soukromé sbírky Ondřeje Fichicha)

¹⁵⁵ CVRČEK, Zdeněk. *Strakonice: LIDÉ MĚSTO OSUDY*. s. 96–101.

¹⁵⁶ Hospodářský vývoj johanitských komend v Čechách v letech 1437 – 1619. s. 173. (Ze soukromé sbírky Ondřeje Fichicha)

¹⁵⁷ tamtéž. s. 187.

a církvi podobojí, která se navíc potýkala s vnitřním rozštěpením. Někteří její stoupenci zakládali sekty, jak bylo zmíněno výše na příkladu tzv. Malé stránky. V Čechách bylo povoleno vyznávat jen katolictví a podobojí, jakékoli sekty byly zakázány. Problémů v království přibývalo i v důsledku nástupu slabého krále Ludvíka Jagellonského.

Velmi kladně se stavěl Jan k nástupu nového krále Ferdinanda I. Habsburského, zvláště poté, co byl jmenován krajským hejtmanem za panský stav, díky tomu se zvýšil i politický vliv strakonického pána.¹⁵⁸

Jeden z nejvýznamnějších převorů Jan z Rožmberka umírá 27. února 1532, jeho ostatky byly uloženy v rodinné hrobce ve Vyšebrodském klášteře.

5.7 Konec strakonického velkopřevorství

Johanitští rytíři zvolili novým velkopřevorem Jáchyma knížete z Münsterberka, král jeho nástupnictví neuznal, a tak byl novým nástupcem jmenován Jan z Vartenberka, ten nastoupil až roku 1534, důvod, proč nenastoupil ihned, není zcela jasný, ale nejspíše z úcty k řádové etice. Hlavní sídlo johanitů na Malé Straně již bylo po rekonstrukci, nový generální převor se usadil v Praze. Strakonice tím samozřejmě z části ztratily na své prestiži a důležitosti.¹⁵⁹ Od této chvíle byl správou strakonické komendy pověřen tzv. administrátor, kterým se stal Jan Buzický z Buzic.¹⁶⁰ Nelze však říci, že by se pražský převor strakonické komendě nevěnoval vůbec, snažil se rozšířit práva občanů a zlepšit život ve městě. Jan se také zasloužil o zrušení roboty při výloveh rybníků a sklizni sena na panských statcích. Jan z Vartenberka umírá roku 1542 a na jeho místo je jmenován Zbyněk Berka z Dubé.¹⁶¹

Kolem roku 1550 došlo ke značné přestavbě hradního kostela sv. Prokopa, jehož hlavní loď byla sklenuta křížovou klenbou s terakotovými žebry. Změnou prošla i krátká boční loď. Z tohoto období nejspíš pochází i slavný obraz Narození Páně, který sehrál důležitou roli při bitvě na Bílé hoře. O čtyři roky později umírá pražský převor Zbyněk Berka, kterého ve funkci vystřídal Václav Zajíc z Házmburka.¹⁶²

Druhá polovina 16. století se vyznačovala rozkvětem renesance. Rostly nároky na životní úroveň, architekturu i kulturu. Roku 1578 umírá generální převor Václav Zajíc z Házmburka. Po jeho smrti byl sepsán inventář Strakonického hradu, díky tomu si

¹⁵⁸ CVRČEK, Zdeněk. *Strakonice: LIDÉ MĚSTO OSUDY*. s. 91-102.

¹⁵⁹ tamtéž. s. 104-107.

¹⁶⁰ LUDIKAR, A. Č. *O řádu Maltánském, se zvláštním zřetelem na Čechy*. s. 268.

¹⁶¹ CVRČEK, Zdeněk. *Strakonice: LIDÉ MĚSTO OSUDY*. s. 107.

¹⁶² tamtéž. s. 107–114.

můžeme udělat lepší představu o zdejších životě. Strakonické panství mělo 11 rychtářství. Ve městě žilo 222 stálých měšťanů a 22 urozených lidí. Vesnice Bezděkov a Žabokrty byly stále samostatnými vesnicemi. byt generálního převora na zdejším hradě splňoval všechny požadavky té doby, ale například knihovna čítala pouze 40 výtisků. Důvodem mohla být cena, malý počet výtisků, ale i omezený počet témat. Většinou se jednalo o Bible, filozofické spisy či lékařské knihy. Dále je v soupise uveden pánův šatník, počet stájí, chlévů a dalšího příslušenství hradu. Soupis se dále zmiňuje i o místním špitále, ve kterém bylo sedm chudých a jedna kuchařka. Denně jim byla z hradu zaslána strava. Příděl jídla dostávala i místní škola.¹⁶³ Strakonice se mohly pyšnit dvěma primáty, byly jediným hradem v držbě církve a zároveň jedno z nejbohatších panství duchovního stavu.¹⁶⁴ V této době byly na panství čtyři dvory, na kterých johanité hospodařili, jednalo se o dvůr Blatský, Mutěnický, Slanický a Krtský.¹⁶⁵

Novým generálním převorem se stal Kryštof starší z Vartemberka, který se oproti svým předchůdcům na strakonickém sídle zdržoval velmi často, získal si úctu měšťanů. Zasadil se o zřízení nového cechu koželužníků. Cechovnictví se velmi rychle rozvíjelo. Období klidu narušila v 80. letech 16. století epidemie moru, která se několikrát opakovala. Měšťané, tak jak bylo dříve zvykem, nechali na Velkém náměstí vystavět morový sloup, ten byl po 2. sv. válce rozebrán a znovu postaven na dnešním Palackého náměstí, kde stojí dodnes.¹⁶⁶

5.8 17. století a otázka náboženské tolerance

Na konci století se na Strakonicku lidé hlásili ke čtyřem vyznáním, a to ke katolickému, z poslušnosti ke svému katolickému pánu, dále k podobojí, učení bratrskému a německému protestantství. Až polovina far v okolí města měla podobojí faráře. Většina lidí se podvolila vyznání, které upřednostňoval duchovní jejich obce.¹⁶⁷

Přelom 16. a 17. století se vyznačuje prohlubováním náboženských problémů. Jak bylo zmíněno výše, na našem území bylo povoleno vyznávat vícero náboženství. Přestože byl nový převor Zajíc z Házmburka samozřejmě katolického vyznání, byl

¹⁶³ tamtéž. s. 119–123.

¹⁶⁴ Hospodářský vývoj johanitských komend v Čechách v letech 1437 – 1619. s. 178. (Ze soukromé sbírky Ondřeje Fichicha)

¹⁶⁵ tamtéž. s. 195.

¹⁶⁶ CVRČEK, Zdeněk. *Strakonice: LIDÉ MĚSTO OSUDY*. s. 123–125.

¹⁶⁷ tamtéž. s. 119 – 126.

tolerantní i k ostatním náboženstvím. Ještě větší toleranci projevil jeho strakonický zástupce Jakub Berounský, který povolil v kostele sv. Prokopa sloužit i utrakvistickou mši a podávat podobojí. Chtěl tak projevit vstřícnost nekatolickým měšťanům. Jakub si sice získal za tuto benevolenci oblibu měšťanstva, ale ne katolické konsistoře, od které dostal pokárání. Vstřícnost hradního pána dosáhla tak daleko, že vydal měšťanům vyznávajícím podobojí povolení ke stavbě vlastní kostela. Kostel se nacházel na místě bývalé malé svatyně sv. Markéty, svůj název si kostel ponechal i po přestavbě.¹⁶⁸

Roku 1591 se stal převorem Matouš Děpold Popel z Lobkovic, místopředseda Království českého.¹⁶⁹ Oproti svým předchůdcům nebyl k ostatním náboženstvím natolik tolerantní. Dokonce uspořádal ve Strakonících schůzku s jezuitou, kteří byli známí svými úspěchy v rekatolizaci. Po několika letech vydalo strakonické panství prohlášení, že rekatolizace proběhla úspěšně. Roku 1610 dostal řád od papeže pokárání, za nedůsledné provedené rekatolizace, která nepřinesla žádné pozitivní výsledky. Někteří členové řádu byli obviněni z vyznávání utrakvistické církve, což nelze zcela vyloučit. Roku 1609 se náboženská situace částečně vyřešila, císař Rudolf II. vydal majestát, ve kterém bylo ustanoveno, že každý může vyznávat některé z uvedených náboženství. Ovšem pouze za podmínky, že pán, pod kterého poddaný patřil, byl k jeho náboženství tolerantní.¹⁷⁰

Roku 1598 byla do Strakonice vyslána kontrola, která měla osvětlit skutečný stav komendy a pokusit se ověřit vyznání měšťanů. Záznam o kontrole se nedochoval. Během panování Matouše Děpolda nedocházelo na hradě k žádným výrazným změnám, spíše se udržoval stávající stav. Za zmínku stojí oprava varhan či nová výmalba interiéru věže Jelenky. Vzhled města se také od minulého století příliš nezměnil. Pouze byl zrušen hřbitov u kostela sv. Markéty a jediným místem posledního odpočinku zůstal hřbitov v obci Lom. Městské domky byly stále jednopodlažní povětšinou dřevěné nebo kamenné. Co se týče školství, tak můžeme říci, že na konci století bylo ve městě na dobré úrovni. Nacházely se zde dvě školy jedna katolická a druhá městská podobojí. Rozvoj cechů stále pokračoval, přibyl například cech bednářský, kovářský nebo kolářský.¹⁷¹

¹⁶⁸ tamtéž. s. 128–129.

¹⁶⁹ PARKOSOVÁ, Ivana. [odpovědný redaktor]. *Strakonice: kapitoly z historie*. s. 58.

¹⁷⁰ CVRČEK, Zdeněk. *Strakonice: LIDÉ MĚSTO OSUDY*. s. 130–131.

¹⁷¹ tamtéž. s. 130–139.

5.9 Švédská okupace

Rok 1618 je znám druhou pražskou defenestrací, mezi muži, kteří se v tu dobu nacházeli v osudné kanceláři byl i generální převor Matouš Děpolt, který jen díky svému příbuzenství s Vilémem Popem z Lobkovic, jenž byl stoupencem stavovského povstání, unikl jisté smrti. Druhý den byla zvolena prozatímní vláda třiceti direktorů. Ve stejném roce vtrhla do Čech císařská vojska Dampiererra a Kuehnona pod velením Karla Longuevala hraběte Boquoye. Armáda operovala i v jižních Čechách a do roka je téměř celé obsadila, Strakonice se prozatím vyhýbala. Mansfeldovi vojáci byli pověstní svou krutostí a neurvalostí.

V červnu téhož roku zaútočili vojáci i na Strakonice. Hrad sice zůstal prozatím nedotčen, protože byl ve vlastnictví katolických rytířů, ale městská zástavba byla vydrancována. 13. prosince 1619 vojska krále Fridricha Falckého dobyla i hrad.¹⁷² Švédští vojáci byli povětšinou kalvínského vyznání, neuznávali hodnotu katolických svátostí, zničeny byly sochy svatých a kostelní obrazy.¹⁷³ V kostele našli i obraz Narození Páně, vypíchali všem vyobrazeným postavám oči a následně jej vyhodili z okna. Obraz našel jeden z měšťanů a ukryl ho ve svém domě.¹⁷⁴

Ještě v polovině roku 1620 bylo strakonické panství stále v rukou královských vojsk. Zdejší komtur Kryštof z Lobkovic vznesl žádost, aby řádové majetky nebyly vyvlastňovány, protože johanité jsou svobodní a jejich činností je výchova osob z panských a rytířských rodů. Jakou dostal odpověď, se bohužel nedozvídáme.

Boje mezi císařským a královským vojskem nadále pokračovaly. V září téhož roku podlehl celý jih síle Maxmiliána Bavorského a generála Marradase. V říjnu táhl Maxmilián se svou armádou do Plzně, zaslavil se při tom i ve Strakonici, kde byl karmelitánskému mnichu Dominiku á Jesu Mariovi předán obraz Narození Páně. Později byl použit k rozboření katolického vojska při bitvě na Bílé hoře. Podle pověstí se tak opravdu stalo. Od září bylo město pod císařskou nadvládou a do místní komendy se vrátili i řádoví kněží. Snažili se přesvědčit, co největší počet lidí, k přestupu zpět na katolickou víru. Zda se to podařilo, nevíme. Navenek vypadalo město z větší části katolicky smýšlející, ale uvnitř lidé stále vyznávali podobojí. Správu maltézských statků měl nyní na starost Pavel Michna z Vacínova. 8. listopadu došlo na Bílé hoře k rozhodující bitvě, kdy zvítězila císařská strana.

¹⁷² LUDIKAR, A. Č. *O řádu Maltánském, se zvláštním zřetelem na Čechy*. s. 266.

¹⁷³ CVRČEK, Zdeněk. *Strakonice: LIDÉ MĚSTO OSUDY*. s. 143.

¹⁷⁴ LUDIKAR, A. Č. *O řádu Maltánském, se zvláštním zřetelem na Čechy*. s. 266–267.

5.10 Období po bitvě na Bílé hoře

Bitva na Bílé hoře částečně znamenala konec české samostatnosti. Velkou změnou byla tato situace pro vyšší šlechtu především nekatolického vyznání, která ztratila svou samostatnost zcela. České statky začaly obsazovat nové rody, poddaní pánům povětšinou nerozuměli, a tak docházelo k dalším zbytečným konfliktům. Ukončena byla také svoboda náboženská, která sice nebyla nikdy velká, ale určité právo volby dříve obyvatelé měli. Ferdinand II. vydal rozhodnutí o ražbě nových tzv. dlouhých mincích, které měly nahradit dosavadní české mince. Dále se razily i drobné mince pro potřeby obyčejného obyvatelstva.¹⁷⁵ O strakonické komendě nejsou z této doby takřka žádné zprávy, hlavní činnost byla již dávno přesunuta do Prahy a Strakonice, stály na okraji zájmů.

Roku 1621 nastoupil po smrti Děpolda z Lobkovic Heinrich von Logau, který se sice zasadil o navrácení majetků a požadoval i náhrady škod způsobených švédským vojskem, ale šlo mu pouze o majetek, o činnost strakonické komendy se příliš nezajímal. Roku 1626 postihl město další ničivý požár, kterému podlehl i radnice a městský archiv. Téhož roku umírá převor Logau, na jehož místo nastupuje Rudolf z Paaru, toho stihla smrt ještě ve stejném roce, a tak se dalším velkopřevorem stává Vilém Vratislav hrabě z Mirotic. Na začátku jeho vlády byla velkopřevorům udělena výsostná funkce, stali se přísedícími vysokého soudu a místodržícími českého království.¹⁷⁶

Vilémovi byla věnována píseň, jejíž část je uvedena v příloze č. 6.

Vilém Vratislav se snažil strakonického komendě věnovat více než jeho předchůdci. Městu potvrdil jeho předchozí práva a svobody. Město opět zasáhl mohutný požár, který zničil téměř všechny domy, nastal tak odliv obyvatel. Z původních 222 usedlých obyvatel jich zůstalo jen 46. O nic lépe na tom nebyl ani hrad a kostel sv. Prokopa, po bojích byl zpusťošen a vydrancován.

Král Ferdinand II. se zasadil o důslednou rekatolizaci obyvatelstva, v každém kraji ji měli na starost příslušní komisaři, v Prácheňském kraji, kam patřily i Strakonice, tuto činnost vykonával například Jindřich Libštejnský z Kolovrat. Reformace se týkala jen osob svobodných z panského, rytířského a částečně měšťanského stavu. Poddaných

¹⁷⁵ tamtéž. s. 148–149.

¹⁷⁶ tamtéž. s. 151–153.

se toto netýkalo, Ti byli bráni jen jako majetek a inventář panství, o jejich vyznání se měl postarat pán, kterému náleželi. Návrat ke katolictví byl ve Strakonících oproti jiným oblastem poměrně klidný. Tento názor však také můžeme považovat jen za vykonstruovanou domněnku, ale podle dostupných informací se na strakonickém panství neděly rozsáhlejší násilné reformní akce. Ovšem existují doklady o tom, že některé rodiny město raději opouštěli, než aby konvertovali zpět ke katolické víře. Dále je poukázáno na věznění a jiné trestání, které mělo nerozhodnuté obyvatele navrátit ke katolictví. Je tedy otázkou, do jaké míry byla ve skutečnosti rekatolizace lidská.¹⁷⁷

Takřka celé 17. století zatěžovaly město neustálé průtahy vojsk, které nejenže město pustošily, ale také ve městě pobývaly a nechaly se hradními pány vyživovat. Přes tyto útrapy obyvatel ve městě znovu přibývalo. Tvrdí se, že díky panování johanitů, zde byla klidnější situace než v okolí. Ve 30.-40. letech byl na hradě purkrabím Jan Mazaný ze Slavětína, díky svému jednání se stal velmi oblíbeným. Ve městě se postupem času rozrůstaly další cechovní odvětví. Oproti tomu pražskému konventu velel neoblíbený a tvrdý velkopřevor Rudolf hrabě Colloredo–Wallesee.

Těžkým rokem se pro Strakonice stal roku 1641. Švédské vojsko, které táhlo z Bavorska, vydrancovalo a naprosto zpustošilo hrad, kostel i celé okolní město.¹⁷⁸ Hrad byl požáru ušetřen jen díky vysokému výpalnému.¹⁷⁹ Stejný osud postihl i Horažďovice a Volyni. Švédi pronikli na hrad malou brankou, které se dodnes říká švédská. Podle legendy je brankou pustil jakýsi mlynářský chasník. Během drancování hradu zmizel i vzácný rukopis tzv. Codex agenteus. Codex je až doposud uložen v univerzitní knihovně švédské univerzity Carolina v Uppsale. Je opatřen poznámkou, že byl ukořistěn ve Strakonících. O několik let dříve byly na hradě uloženy i české korunovační klenoty. Strakonické sídlo bylo českými pány považováno za bezpečné, nyní se potvrdilo, že tomu tak zcela není. I přes švédskou okupaci šel život dál, dokonce zde sídlili takřka všichni nejvyšší představitelé řádu, cítili se zde bezpečněji než v pražské komendě na Malé Straně. Život se pomalu navracel do starých kolejí, přestože celé jižní Čechy stále okupovalo švédské vojsko a na území Čech i Evropy probíhala 30. letá válka. Měšťané obnovili poničené Masné krámy. Velkopřevor

¹⁷⁷ tamtéž. s. 153–158.

¹⁷⁸ tamtéž. s. 158-165.

¹⁷⁹ BERÁNEK, J. *Panorama kostelů a církevních památek.* (Stránka nelze rozpoznat, materiál ze soukromé sbírky Ondřeje Fibicha)

přislíbil, že jim vrátí jejich práva a svobody, tohoto slibu dostál, ale práva a svobody již nedosahovaly takové míry, jako tomu bylo v dobách dřívějších.¹⁸⁰

Třicetiletá válka byla ukončena Vestfálským mírem 24. října 1648. Čechy se zavázaly k vyplácení válečných reparací pro Švédsko, odvody se nevyhnuly ani Prácheňskému kraji. Po berním rule vydané v letech 1652 až 1654 bylo jasně dokázáno, že škody po válečné okupaci Švédy jsou značné. I když některé kraje naší země na tom byly o poznání hůře. Řádový velkopřevor se snažil o povzbuzení obyvatel města, kteří byli vyčerpáni dlouhými válečnými konflikty. Město od něj získalo několik výsad. Jednou z nich bylo založení měšťanského pivovaru roku 1649. Tradice strakonického pivovaru trvá dodnes. O rok později město zažilo veliké oslavy, týkaly se obrazu Narození Páně, který byl zmíněn v předchozích kapitolách.¹⁸¹ Originál obrazu byl odvezen do Říma, kde byl k uctění jeho památky postaven nový kostel, v němž byl obraz umístěn. Při nenadálém požár kostela roku 1833 obraz shořel. Strakoničtí si nechali v polovině 17. století zhotovit kopii a umístili ji do hradního kostela, další kopie se nachází v kostele sv. Markéty.¹⁸² Kopie tohoto obrazu je součástí mnoha kostelů v Čechách i v Evropě.¹⁸³

5.11 Počátek úpadku maltézskeho řádu

Od poloviny 17. století začal význam a sláva maltézskeho řádu upadat. Řádový velkopřevor, který měl v Čechách vždy velké slovo, ztrácí na své důležitosti a důstojnosti. Stále více se prosazuje řád jezuitský, jeho vliv je patrný i v našem městě, své sídlo měli jezuité na nedaleké Střele.¹⁸⁴

Mezi lidmi rostla obliba pověr a nadpřirozených jevů, proto se dle legendy traduje, že některé části strakonického velkopřevorství byly postaveny ze zkamenělých osob a zvířat. O existenci nadpřirozených jevů mluvili ve svých kázáních i někteří kněží, kteří tak lidi utvrzovali v jejich bájných představách. Tehdejší kázání neprobíhala v duchu vysvětlování, přesvědčování či vychovávání, kněží spíše využívali metod síly a nátlaku. Většina kněží byla nevzdělaná a neuměla jazyk zdejších lidí, což samozřejmě nepřispělo ke kvalitě a oblibě jejich kázání.¹⁸⁵

¹⁸⁰ CVRČEK, Zdeněk. *Strakonice: LIDÉ MĚSTO OSUDY*. s. 165–169.

¹⁸¹ tamtéž. s. 173–175.

¹⁸² LUDIKAR, A. Č. *O řádu Maltánském, se zvláštním zřetelem na Čechy*. s. 267.

¹⁸³ CVRČEK, Zdeněk. *Strakonice: LIDÉ MĚSTO OSUDY*. s. 175.

¹⁸⁴ tamtéž. s. 175–176.

¹⁸⁵ tamtéž. s. 177–178.

24. ledna 1657 v Praze umírá Colloredo–Wallesee. Ve funkci jej střídá Vilém Leopold z Regensteinu a Tattenbachu, ani on nedokázal držet krok s bojovným řádem jezuitů.¹⁸⁶ Vilém se stejně jako jeho předchůdce zdržoval ve Strakonících jen sporadicky. Jedinou jeho aktivitou bylo částečné potvrzení práv a svobod pro město. Ovšem odebral měšťanům pro ně výsadu nejvyšší, vaření piva a pálení kořalky. Dále bylo zakázáno obchodovat se solí. Zrušení této výsady dosáhl podvodem. Pozval si na hrad zástupce městské rady, kterým předložil dokument psaný v německém jazyce, dobře věděl, že radní německy neumí, těm nezbylo nic jiného než dokument podepsat. Později proti němu podali stížnost u soudu. Soud uznal právo městské rady a výnos byl zrušen. Následně byly na Vilémův příkaz zapečetěny Masné krámy a pekařům vydán zákaz pečení. Rada podala stížnost, ale místodržitelé byli na straně Viléma, jediným výsledkem bylo vydání výnosu, podle kterého museli měšťané řádně odvádět daně. Život ve městě byl čím dál složitější. Vilém započal éru velkopřevorů, kteří si měšťanů nevážili. O pět let později ho vystřídal Adam Vilém Vratislav z Mitrovic, který pokračoval ve stejném duchu jako jeho předchůdce.¹⁸⁷

Ještě neuctivěji se k obyvatelům zachoval velkopřevor František Šebastián Vratislav z Mitrovic. Nechal si na hrad zavolat městské konšely a požadoval od nich podepsání přísahy, v níž se zavazovali k věrnosti a poddanství, jak to tomu bývalo dříve. Konšelé přísahu rezolutně odmítli, František je tedy dal zavřít do vězení, do té doby než listinu podepíší. Konšelé listinu nikdy nepodepsali, velkopřevor je nakonec z vězení propustil. Jediným přínosem jeho vlády bylo obnovení bohoslužeb v hradním kostele. František umírá na Maltě roku 1684, již v roce 1675 se ze zdravotních důvodů vzdává své funkce ve prospěch Ferdinanda Ludvíka Liebštejnského z Kolovrat, ten pokračuje v nastoleném stylu politiky.¹⁸⁸ Znovu požaduje po konšelích podepsání poddanství, ti opět odmítnou, Ferdinand je nechává zavřít do vězení ve věži Rumpál. Konšelé podali odvolání k pražskému soudu a požadovali vyjádření předešlých purkrabích místního hradu, kteří měli potvrdit, že konšelé nikdy nebyli vůči velkopřevorovi v poddanském stavu. Soud jejich nárok uznal a byli na příkaz samotného císaře propuštěni. Další spory mezi panstvím

¹⁸⁶ tamtéž. s. 187.

¹⁸⁷ tamtéž. s. 187–198.

¹⁸⁸ tamtéž. s. 198–199.

a městkou radou na sebe nenechaly čekat. Nebude trvat dlouho a hlavní slovo v otázkách panství bude mít město, a ne řád.¹⁸⁹

Ferdinand se na panství příliš nezdržoval, proto správou hradu pověřil převora Michaela Emericha. Roku 1694 došlo k úplnému zrušení zdejšího velkopřevorského úřadu, a tak nebyla zapotřebí ani přítomnosti převora. Spolu s celkovým úpadkem řádu v Čechách, zanikala i komenda ve Strakonících, johanité zatím hrad stále vlastnili. Traduje se, že na konci 17. století se většina lidí hradu raději vyhýbala. Každý, kdo se jen trochu hradním pánům znelíbil, byl uvržen do vězení. Vyvolávání strachu v obyvatelích bylo na denním pořádku.¹⁹⁰

Přelom 17. a 18. století se vyznačoval neklidem a válečnými konflikty. Císař Leopold I. i jeho nástupce Karel VI. vyžadovali po poddaných stále vyšší odvody. Odvody se týkaly i žen a dětí, za dítě se například odváděly tři krejčary. Všichni venkovští obyvatelé museli povinně chodit v neděli do kostela, hlavním důvodem byla nařízení vrchnosti, která se četla po skončení mše. Spolu se světskou mocí rostla i moc církevní, nejhorší kombinací byla města, kde působily obě tyto síly, což byly právě Strakonice.¹⁹¹

Roku 1714 se stal johanitským velkopřevorem Ferdinand Leopold Dubský z Třebomyslic. Ferdinand, se oproti svým předchůdcům, zdržoval na zdejším panství více. Proběhla také rozsáhlejší rekonstrukce některých částí hradu. Interiér kostela získal novou barokní tvář. Hradní komnaty již neodpovídaly stylu, který nyní vyznávala šlechta, a tak dal Ferdinand vystavět nový palác v těsné blízkosti hradu. Jeho výzdoba nebyla nijak přepychová, palác byl postaven jako venkovské sídlo pražské komendy. Velkopřevor se nevyznačoval takovou krutostí a pýchou jako poslední tři zmínění. Potvrdil měšťanům jejich práva, svobody a zasloužil se o vznik punčochářského cechu. Další barokní úpravy hradu pokračovaly za panování Jáchyma Čejky z Olbramovic. Novou podobu dostal i morový sloup, přestavěn byl hřbitovní kostel sv. Václava. Nedávno dovybavený palác dostal novou výbavu dle Jáchymova vkusu, hradní příkop byl přebudován na park a západně od zámku vznikla bažantnice. Jáchym byl po dlouhé době oblíbeným panovníkem.¹⁹²

Podle legendy se roku 1718 se ve Strakonících stala událost, která vedla ke svatořečení Jana Nepomuckého. V řece Otavě se topila sedmiletá dcera hradního

¹⁸⁹ PARKOSOVÁ, Ivana. [odpovědný redaktor]. *Strakonice: kapitoly z historie*. s. 59–60.

¹⁹⁰ CVRČEK, Zdeněk. *Strakonice: LIDÉ MĚSTO OSUDY*. s. 199–202.

¹⁹¹ tamtéž. s. 204–205.

¹⁹² tamtéž. s. 205–217.

správce Rozálie. Celé dvě hodiny bylo její tělo zaklíněno pod ledem, po vytažení z ledové vody nejevila žádné známky života. Asi po hodině, kdy nehybně ležela na břehu řeky, procitla a označila za svého zachránce právě Jana Nepomuckého. Jan byl o tři roky později svatořečen papežem Inocencem XIII.¹⁹³

Jeho nástupce Emmanuel Václav Krakovský z Kolovrat, dříve velký baliv a polní maršálek na Maltě,¹⁹⁴ se dalším úpravám hradu nevěnoval. Jediným zásadním krokem bylo zbourání pekařské dílny vedle zámku, stavba byla odstraněna pod záminkou nebezpečí požáru, ale pravým důvodem bylo zlepšení výhledu.¹⁹⁵ Emmanuel umírá 12. června 1769, je pohřben v kostele sv. Prokopa na hradě.¹⁹⁶ V Čechách byly zakládány i tzv. rodinné komendy, jednu takovou založil právě rok Krakovských z Kolovrat.¹⁹⁷

Sláva řádu stále upadala, a proto ubývá faktických informací o jeho činnosti. V 70. letech byla založena osada Podsrp, v níž byl vybudován poutní kostel zasvěcený mariánskému kultu. Jeho výstavbu financoval tehdejší velkopřevor Michael Ferdinand z Althanu. Ve stejné době stihl město hladomor, který si vyžádal přes 400 obětí, při celkovém počtu 1700 to bylo vysoké číslo.¹⁹⁸

5.12 Období 18.–19. století a zrušení jezuitského řádu

V Čechách vládne Marie Terezie a její syn Josef II., zvláště on se zajímá o skutečnou situaci v království, a tak podniká výpravy po krajích. Z průzkumů se dozvídáme, že stav v Prácheňském kraji je neutěšený. Lidé žijí ve špatných podmínkách a obchod funguje poskrovnu. Hlavní vinna je přikládána neschopné byrokracii. Nově byla ve městě zřízena trojtřídní škola, jejímž ředitelem byl maltánský kněz Jan Hrubý. Byla zavedena matematika, zeměpis, fyzika či dějepis. Došlo také ke zrušení jezuitského řádu, který spravoval gymnázium v Klatovech, to mělo být nyní přesunuto do jiného města, což dávalo Strakonícím šanci vybudovat si vlastní vyšší stupeň vzdělávání. Podalo si tedy žádost o zřízení gymnázia ve městě. Nakonec tuto výsadu získal Písek, městu nepomohlo ani odvolání proti tomuto rozhodnutí. 80. léta byla léty změn. V soudnictví byly zmírněny některé tresty a zrušen výslech na mučidlech.

¹⁹³ BUBEN, Milan. *Suverénní řád maltézských rytířů v historii a současnosti*. s. 35.

¹⁹⁴ LUDIKAR, A. Č. *O řádu Maltánském, se zvláštním zřetelem na Čechy*. s. 284.

¹⁹⁵ CVRČEK, Zdeněk. *Strakonice: LIDÉ MĚSTO OSUDY*. s.217.

¹⁹⁶ LUDIKAR, A. Č. *O řádu Maltánském, se zvláštním zřetelem na Čechy*. s. 284.

¹⁹⁷ tamtéž. s. 296.

¹⁹⁸ tamtéž. s. 217–219.

Josef II. vydává toleranční patent a patent o zrušení nevolnictví. Kvůli nadbytku jsou rušeny kostely a kláštery. Ve Strakonících toto nařízení postihlo jen kapli sv. Kříže.¹⁹⁹

Od roku 1787 se hodnost administrátora, zavedená roku 1387, změnila na hodnost děkana.²⁰⁰

Roku 1789 se řád rozhodl založit vlastní špitál sv. Jana Křtitele v Bezděkově. Bohužel nebyl dostatečně využíván, a tak je později v 50. letech 19. století přebudován na byty a pronajímán. Ve stejné době bylo zrušeno podávání medové kaše, které mělo staletou historii, tato charitativní tradice již nevyhovovala způsobu tehdejší doby. Řád se proto rozhodl přispívat na charitu penězi. Do tzv. chudinské kasy vložil 213 zlatých a z úroků měli být podporováni nemajetní lidé.²⁰¹

Na konci 80. let postihl město opět požár, při kterém shořela radnice i archiv.²⁰²

Přestože byly do rozvoje hradu investovány nemalé peníze, jeho údržba již nebyla důsledná jako za doby jeho největší slávy. Stav byl tak žalostný, že musela být částečně zbourána čtyřhranná věž na jihozápadní straně hradu. Její střecha byla spojena se sousedním palácem. Ve 20. letech 19. století byla rozbourána vzácná rytířská síň v blízkosti Rumpálu. Příkaz k jejímu zničení vydal velkopřevor Karel z Neippergu, byla to nejspíše nejjednodušší a nejlevnější možnost, jak památku opravit, tímto zásahem se značně změnil ráz hradu. Celkový stav hradu byl velmi neutěšený.²⁰³ Majetek města byl zanesen do Tereziánkého katastru, jehož část je vyobrazena v příloze č. 7.

V roce 1834 se maltézští rytíři naplno vracejí ke své špitální činnosti a při strakonické komendě zřizují instituci zdravotnické pomoci pro případ, že by se napoleonské války rozhořely ve větší míře. V této době jsou také prováděny nejnnutnější opravy hradu.²⁰⁴

Zatímco pověst města v širokém okolí stále stoupala, pověst johanitského řádu upadala. 1. pol. 19. století je obdobím rozvoje kapitalismu, na něž není dosavadní systém fungování církevních řádů připraven. Strakonice prožívají období Františka Ladislava Čelakovského, Josefa Šmidingera a revoluční rok 1848. Kapitalismus nabírá na síle a johanité jsou na pozadí zájmu. Roku 1850 definitivně končí panská vláda

¹⁹⁹ CVRČEK, Zdeněk. *Strakonice: LIDÉ MĚSTO OSUDY*. s.221–223.

²⁰⁰ LUDIKAR, A. Č. *O řádu Maltánském, se zvláštním zřetelem na Čechy*. s. 268.

²⁰¹ PARKOSOVÁ, Ivana. [odpovědný redaktor]. *Strakonice: kapitoly z historie*. s. 63.

²⁰² CVRČEK, Zdeněk. *Strakonice: LIDÉ MĚSTO OSUDY*. s. 227.

²⁰³ tamtéž. s. 233.

²⁰⁴ tamtéž. s. 234.

johanitů nad Strakonice. V Rakousku je uzákoněno nové správní zřízení a Strakonice se stávají okresním městem.²⁰⁵

V 70. letech se na popud Rakouska–Uherska zřizuje ve městě sanitní vlaková základna, kterou spravují maltézští rytíři. První vlaky vyjely na přelomu let 1876–1878, kdy probíhala rusko–turecká válka a vojsko Rakouska–Uherka se jí aktivně účastnilo. Další vlaky byly vypraveny roku 1885 během bojů Srbska s Bulharskem.²⁰⁶ Vlaky byly konstruovány dle návrhu magistrálního rytíře MUDr. Jaromíra Mundyho. Veškeré lékařské a další vybavení vlaků bylo uloženo v paláci Strakonického hradu. Po válce již nebyly vlaky využívány a rezivěly na zdejší nádraží, jejich správu později převzaly české dráhy.²⁰⁷

5.13 20. století

Na počátku 20. století poctil svou krátkou návštěvou město František Josef I.²⁰⁸ Během 1. sv. války vyjelo celkem osm sanitních vlaků ze zdejšího nádraží na bojiště jižní a východní fronty. Těchto osm vlaků urazilo v průběhu války přes 1 milion kilometrů, z bojišť odvezlo téměř 400 000 raněných a lékaři provedli na 30 000 operací.²⁰⁹

Po válce docházelo na celém českém území k politickým změnám. Celostátním vítězem voleb byla Sociálně demokratická strana, jinak tomu nebylo ani ve Strakonici. Na konci roku 1919 došlo ke sloučení Strakonice a Bezděkova v jedno město. Roku 1920 chtělo město zřídit muzeum, ideálním místem se jevil hrad. Po dlouhém vyjednávání řád nabídl dvě zpustlé místnosti, město nabídku přijalo a muzeum bylo zřízeno. O rok později byla ve městě založena Československá komunistická strana.²¹⁰

Johanité se stále nedovedli vyrovnat s nastupujícím režim v republice. Situace vedla tak daleko, že řád ztratil téměř všechny pozemky v okolí města a roku 1927 byl kvůli finanční tísní donucen prodat strakonické panství do rukou společnosti soukromníků patřících k Agrární straně. Důležitou roli sehrál také záborový zákon

²⁰⁵ tamtéž. s. 274.

²⁰⁶ tamtéž. s. 294.

²⁰⁷ PARKOSOVÁ, Ivana. [odpovědný redaktor]. s. 66 – 71.

²⁰⁸ CVRČEK, Zdeněk. *Strakonice: LIDÉ MĚSTO OSUDY*. s. 312.

²⁰⁹ BUBEN, Milan. *Suverénní řád maltézských rytířů v historii a současnosti*. s. 36.

²¹⁰ CVRČEK, Zdeněk. *Strakonice: LIDÉ MĚSTO OSUDY*. s. 338–344.

a následná pozemková reforma. Tím se uzavřelo sedmisetleté působení maltézského řádu v našem městě.²¹¹

Od roku 1934 se stala novou majitelkou panství Zdeňka Havránková. Mezi léty 1934 až 1945 došlo k rozsáhlým úpravám hradu. Bylo zrušeno barokní spojení mezi rezidencí a chórem kostela, dřevěný ochoz Rumpálu byl nahrazen železobetonovým a nad vinárnou byla vystavěna terasa. Dále byly částečně zbourány budovy pivovaru a na jejich místě zřízeny byty pro příslušníky NSDAP. Po 2. světové válce přešel hrad do vlastnictví města, došlo k zrestaurování některých fresek v ambitu a kapitulní síni. Na hradě se začaly usidlovat kulturní organizace, Šmidingerova knihovna, Lidová škola umění či Muzeum středního Pootaví.²¹² Všechny zmíněné zde působí dodnes.

Roku 1928 nastupuje na rozpadající se konvent význačná postava řádové historie frá. Antonín Voráček. Snaží se přesvědčit městskou radu o nutnosti opravy kostela sv. Markéty. Antonín Voráček ve Strakonících setrvává, stává se děkanem a profesorem na zdejším gymnáziu. Během osvobozování americkou armádou roku 1945 působí také jako tlumočnick. Jeho činnost zde končí o pět let později.²¹³

Frá. Antonín Voráček se stal svědkem zrušení všech církevních řádů za komunistické totality. V lednu roku 1954 byl ve Strakonících zatčen a 27. března 1954 odsouzen Krajským soudem v Českých Budějovicích za vyzvědačství a neoznámení trestné činnosti na 8 let. Po amnestii v roce 1960 je propuštěn a vrací se do Strakoníc. O osm let později se snaží obnovit činnost maltézského řádu u kostela Panny Marie Vítězné v Praze. Jeho snaha je přerušena srpnovou okupací. Antonín Voráček dožívá ve Švihově na Klatovsku, kde umírá roku 1978.²¹⁴

V letech 1982–1984 byla před velkopřevorskou budovou objevena část zdi z lomového kamene, která je nespíš pozůstatkem původní obvodové zdi hradu.²¹⁵ O tři roky později byla ve sklepě strakonického zámku nalezena členy mládežnického historického kroužku bronzová dělová hlaveň. Ležela zde bez povšimnutí od roku 1925, kdy johanité hrad opustili. Při bližším ohledání se zjistilo, že jde o velmi vzácnou hlaveň, která byla vyzvednuta vojáky Rakouska-Uherska roku 1870 u ostrova Rhodu. Pět hlavní bylo uloženo ve Vojenském muzeu a poslední šestá byla objevena právě

²¹¹ CVRČEK, Zdeněk. *Strakonice: LIDÉ MĚSTO OSUDY*. s. 351.

²¹² tamtéž. s. 146.

²¹³ PARKOSOVÁ, Ivana. [odpovědný redaktor]. s. 71.

²¹⁴ FIBICH, Ondřej a Tomáš DURDÍK. *Rytíři svatého Jana a jejich hrad ve Strakonících*. s. 13.

²¹⁵ Objevy na soutoku Otavy a Volyňky. (Stránka nelze rozpoznat, materiál ze soukromé sbírky Ondřeje Fibicha)

na zdejší hradě. Dělo bylo odlito na počátku 16. století v Benátkách. V dubnu roku 1522, kdy probíhalo obléhání Rhodu Turky, nechal velmistr řádu potopit řádovou flotilu, aby případně nepadla do rukou tureckého vojska a hlavně tím zablokoval vjezd do přístavu. Strakonická hlaveň doplnila sbírku Vojenského muzea.²¹⁶

Posledním řádovým členem na Strakonicku byl Voráčkův kaplan Josef Lukáš, který umírá roku 1986.²¹⁷

Po revoluci roku 1989 byla obnovena pouze komenda na Malé Straně.²¹⁸ Ve Strakonících v současné době patří řádu jen malá kaple na městském hřbitově, která byla v nedávné době rekonstruována, viz přílohy č. 7 a 8.

²¹⁶ FROHLICH, Jiří. Lodní dělo johanitských rytířů z 16. století. 50 - 51.

²¹⁷ PARKOSOVÁ, Ivana. [odpovědný redaktor]. *Strakonice: kapitoly z historie*. s. 71.

²¹⁸ BUBEN, Milan. *Suverénní řád maltézských rytířů v historii a současnosti*. s. 36.

6. Závěr

Cílem mé bakalářské práce bylo shrnout a objasnit působnost řádu maltézských rytířů ve Strakonících. Z použitých pramenů vyplývá, že řád hrál ve městě i na celém území Čech důležitou roli. Členové řádu zastávali vysoké státní funkce a účastnili se významných politických a náboženských hnutí.

Johanité vlastnili Strakonický hrad a ovlivňovali město nejen politicky, ale i nábožensky. Zejména náboženská otázka vyvolávala po řadu let velké rozpory, zatímco johanité byli římskokatolického vyznání, většina měšťanstva, okolních vesnic a měst vyznávala podobojí, rozdílné vyznání vedlo často k rozporům. Řád působil ve městě více než 700 let, což je značná část celé existence města, proto si troufám říci, že johanité nasměřovali zásadním způsobem vývoj města, řád se zasloužil o jeho dnešní podobu. Během jeho působení byl dostavěn hrad, kostely, hřbitov a další stavby, které se nacházejí ve městě dosud. Dle dostupných pramenů, lze konstatovat, že život ve městě byl díky působení maltézských rytířů klidný a obyvatel i přes válečné problémy spíše přibývalo.

Přestože od 19. století řád upadal a nesžil se s kapitalistickým způsobem života a přestože se jeho působnost nejspíše nikdy neobnoví v plné síle, domnívám se, že je stále zajímavým pro široké spektrum lidí.

Řád se snaží držet svého původního poslání, pomáhat potřebným. Jeho humanitární pracovníci působí po celém světě.

Za využití všech dostupných informací se mi doufám částečně podařilo osvětlit řádovou činnost ve Strakonících, i když po přesunu velkopřevorství do Prahy faktických informací ubývalo.

7. Seznam použité literatury a pramenů

BUBEN, Milan. *Encyklopedie řádů, kongregací a řeholních společností katolické církve v českých zemích*. 1. vyd. Praha: Nakl. Libri, 2002-2003, 184 s. ISBN 80-727-7086-121.

BUBEN, Milan. *Suverénní řád maltézských rytířů v historii a současnosti*. Praha: Public History, 1993, 48 s. ISBN 80-901-4324-5.

BŮŽEK, Václav. *Světy posledních Rožmberků*. Vyd. 1. Praha: Nakl. Lidové Noviny, 2011, 790 s. ISBN 978-807-4220-920.

CVRČEK, Zdeněk. *Strakonice: LIDÉ MĚSTO OSUDY*. 2. vyd. Strakonice: Městský národní výbor Strakonice, 1988, 434 s.

FIBICH, Ondřej a Tomáš DURDÍK. *Rytíři svatého Jana a jejich hrad ve Strakonících*. Ilustrace Zdirad J. Čech. Strakonice: Hrad, 2011, 40 s. ISBN 978-80-904644-3-8.

JIRÁSKO, Luděk. *Církevní řády a kongregace v zemích českých*. Ilustrace Petr Chotěbor. Praha: Klášter premonstrátů na Strahově, 1991, 173 s. ISBN 80-852-4511-6.

KUTHAN, Jiří. *Středověká architektura v jižních Čechách do poloviny 13. století*. 2. vyd. České Budějovice: Růže, 1977, 304 s.

LUDIKAR, A. Č. *O řádu Maltánském, se zvláštním zřetelem na Čechy*. Klatovy: Vyňato z časopisu Šumavan, 1878, 299 s.

Maltézský řád [online]. [cit. 2013-04-14]. Dostupné z: <http://www.maltezskyrad.cz/index.html>

MAUROIS, André. *Malta a řád sv. Jana Jeruzalémského*. Praha: Pro vnitřní potřebu členů a příznivců Bratrstva sv. Jana, 1948, 17 s.

METHOD: Časopis věnovaný umění křesťanskému. Praha: Akademie křesťanská v Praze, 1903.

NICOLLE, David. *Rytíři řádu johanitů*. 1 vyd. Brno: Computer Press, 2010, 128 s. ISBN 978-80-251-2813-8.

Panoráma kostelů a církevních památek : stručný průvodce památkami. Praha : Českomoravské propagační podniky J. Beránek, 1941, 62 s.

PARKOSOVÁ, Ivana [odpovědný redaktor]. *Strakonice: kapitoly z historie*. 1. vyd. Strakonice: Město Strakonice, 2002, 326 s. ISBN 80-238-7889-1.

PEŠKA, Lukáš a Miroslav SVOBODA. *Sborník prací filozofické fakulty Brněnské univerzity: Příspěvek k problematice pečeti johanitských generálních převorů ve 14. a 15. století*. Brno, 1999.

POŘÍZKA, Jiří. *Řád maltézských rytířů: z Palestiny na Via Condotti*. 1. vyd. Praha: Elka Press, 1997, 246 s. ISBN 80-717-6582-1.

Průzkumy památek: Denkmalforschung. Historical Monuments' Research and Documentation. Praha: Lepton studio, 1995. ISSN 1212-1487.

RIEMSCHEIDER, Margarete. *Ruhmreiches Rhodos*. 1. vyd. Leipzig: Verlag Koehler & Amelang, 1973, 158 s.

SKŘIVÁNEK, František. *Rytíři svatého Jana Jerusalemského u nás*. 1. vyd. Praha: Klub pro českou heraldiku a genealogii, 1995, 80 s.

Strakonice: 640. výročí = 640 anniversary = 640 Jubiläum : 1367-2007. 1. vyd. Strakonice: Město Strakonice, 2007, 255 s. ISBN 978-80-239-9816-0.

TOKSTEIN, Antonín F. *Dějiny šlechty české v hodnosti velkopřevorské*. V Praze: [Antonín F. Tokstein], 1866.

WALDSTEIN-WARTENBERG, Berthold. *Řád johanitů ve středověku: kulturní dějiny řádu*. 1. vyd. Praha: Academia, 2008, 473 s. ISBN 978-802-0013-811.

Ze soukromé sbírky Ondřeje Fibicha (chybí některé faktické údaje):

Archiv českého velkopřevorství Maltézského řádu

FROHLICH, Jiří. *Lodní dělo johanitských rytířů z 16. století*.

Hospodářský vývoj johanitských komend v Čechách v letech 1437 – 1619.

SVOBODA, Miroslav. *Strakonická komenda johanitů v roce 1373*.

8. Resume

The main target of my Bachelor thesis was to resume and clarify the operancy of the Order of the Knights of Malta in Strakonice. I chose the stated issues with respect to Strakonice being my native town and my interest in the town history.

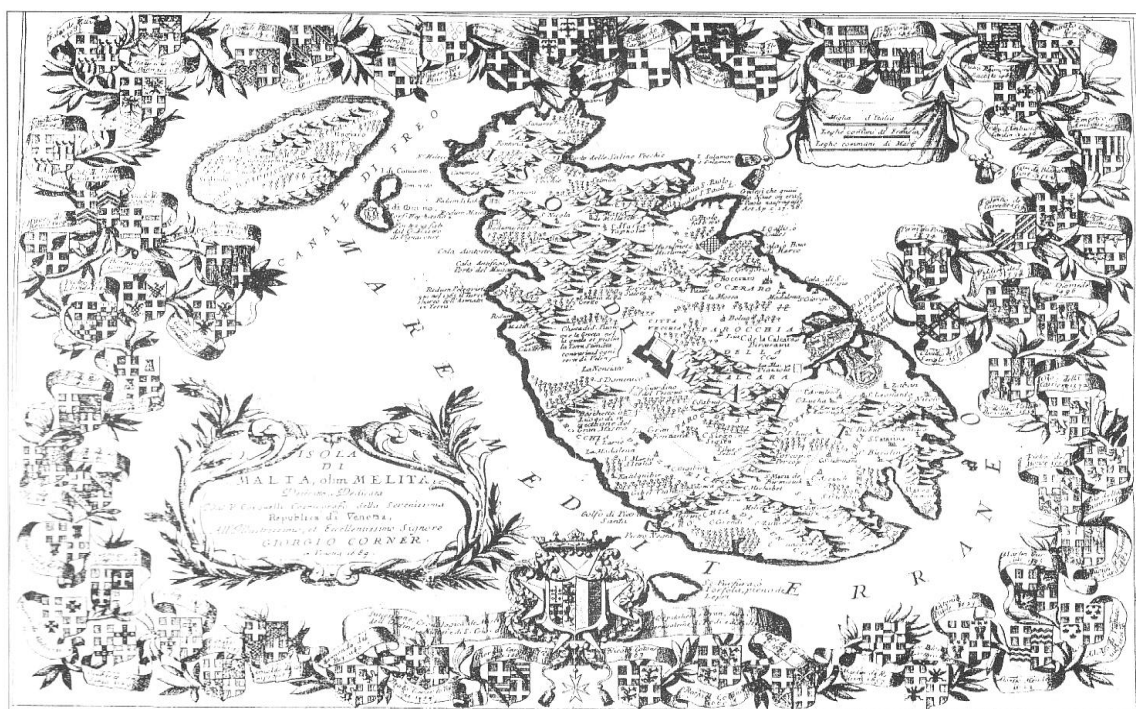
No book concentrating on the issues of local commandery has been composed so far and that is why the target of my thesis is to collect as many information on local city and the Knights of Malta as possible.

In the second chapter I concisely resumed the monastic life and from it arising formation of knight orders. The next chapter is devoted to general monastic history. I tried to briefly depict the 900-year history of the order in the world. In the third chapter I mentioned general information related to the order in our country from the beginning to the present. The rest of the thesis deals with only the operancy of the Knights of Malta in Strakonice. The text ends with several pictorial enclosures.

After using all available sources, I believe I partially managed to clarify the activities of the Order in Strakonice, even though the volume of objective information decreased after moving the Grand priory to Prague. The Knights of Malta operated in the city for more than 700 years which covers the significant part of the town history and that is why they markedly influenced the building, economical and religious development of the town.

9. Přílohy

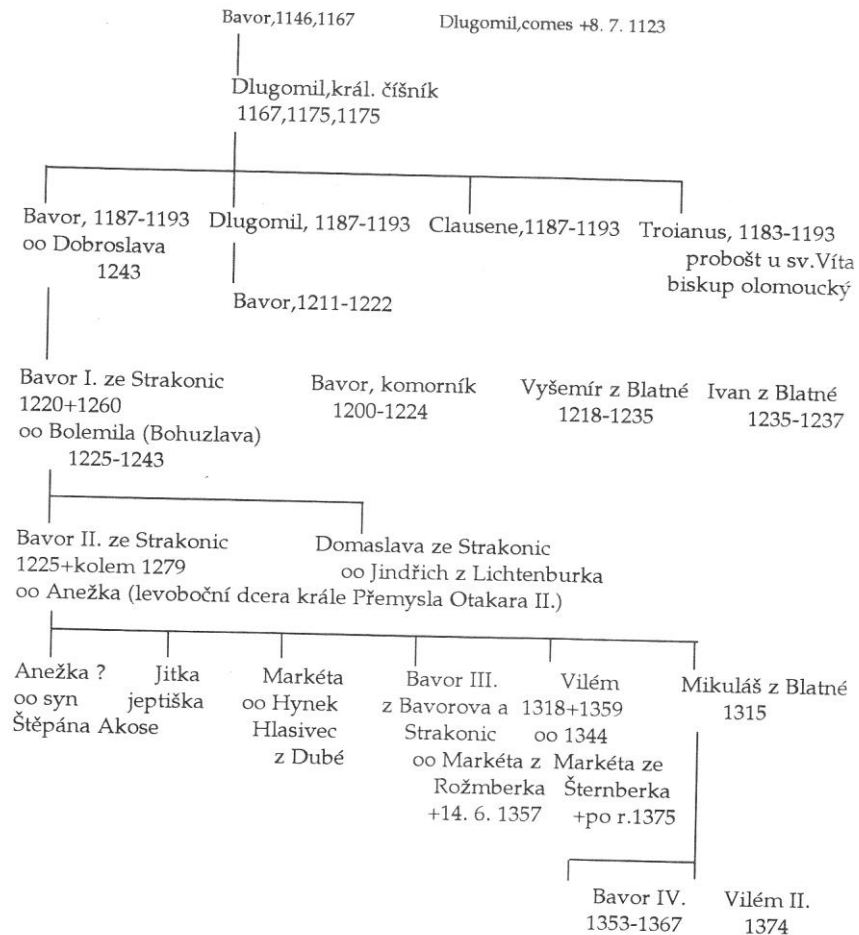
Příloha č. 1 (ze soukromé sbírky Ondřeje Fibicha)

Le isole di Malta, Gozo e Comino contornate dagli stemmi dei Gran Maestri, disegnate da P. Coronelli nel 1689 (da G. BOTTARELLI, Storia politica e militare del Sovrano Ordine di S. Giovanni di Gerusalemme, Milano 1940).

RODOKMEN PÁNŮ ZE STRAKONIC

(1)

Další rody užívající stejný či velmi podobný erb šípů: páni z Pořešína, Benedové z Nečtin, páni z Třeště, z Velimovic, z Rosičky, z Červeného Hrádku, ze Štěkně, z Drahonice a jiní.

1. Ulfka : Radomušl

Příloha č. 3 (PEŠKA, Lukáš a Miroslav SVOBODA. *Sborník prací filozofické fakulty Brněnské univerzity: Příspěvek k problematice pečeti johanitských generálních převorů ve 14. a 15. století*, příloha č. 5.)

Obr. č. 17

1. Jindřich z Hradce.
2. Typář č. 2.
3. SÚA Praha, AVM č. 2459.
4. 22. červen 1403.

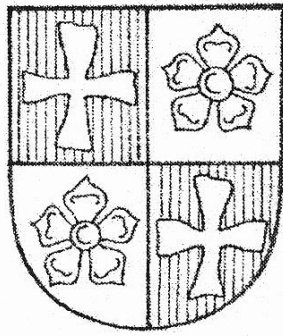
Příloha č. 4 (PEŠKA, Lukáš a Miroslav SVOBODA. *Sborník prací filozofické fakulty Brněnské univerzity: Příspěvek k problematice pečeti johanitských generálních převorů ve 14. a 15. století*, příloha č. 6.)

Obr. č. 24

1. Jošt z Rožmberka.
2. Typář č. 6.
3. SÚA Praha, AVM č. 2482.
4. 22. prosinec 1464.

Příloha č. 5 (ze soukromé sbírky Ondřeje Fibicha)

č.13A Jan z Rožmberka
1508

Příloha č. 6 (ze soukromé sbírky Ondřeje Fibicha)

26. Kdo chceš býti rytíř boží...
(Vilému z Rožmberka k r. 1589.)

Mírným pohybem. *mp*

1. Kdo chceš bý - ti ry - tíř bo - ži,

pro mzdu ne - bes - ké - ho zbo - ži,

Příloha č. 7 (vlastní fotografie)

Příloha č. 8 (vlastní fotografie)

